

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
MAJANDUSTEADUSKOND

Rahvusvaheline majandus ja ärikorraldus
Äriõigus

Kadri Sepp

IDEE VABADUSE JA AUTORIÕIGUSE KONFLIKT
KUJUTAVAS KUNSTIS KUNSTIPAJA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja: Uno Feldschmidt, *mag. iur*

Tallinn 2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. AUTORIÕIGUS	5
1.1 Autoriõiguse ajalugu	7
1.2 Autoriõiguse õigusraamistik tänapäeval	9
2. KONFLIKTID AUTORIÕIGUSES.....	12
2.1 Originaalsuse standard	13
2.2 Idee ja väljendusviisi dihhotoomia	16
2.3 Tuletatud teos.....	19
2.3.1 Teose lubatud kasutamine	21
3. KUNSTIPADA	32
3.1 Klaasikunst.....	32
3.2 Autoriõigused Kunstipajas.....	33
KOKKUVÕTE	38
LÜHENDID	41
KASUTATUD ALLIKAD	42
SUMMARY	45

SISSEJUHATUS

Autoriõiguse seadus § 1 ütleb: „Autoriõiguse seaduse eesmärk on tagada kultuuri järjepidevus ja kultuurisaavutuste kaitse, autoriõigusel põhinevate tootmisharude ja rahvusvahelise kaubanduse areng ning luua autoritele, teose esitajatele, fonogrammitootjatele, televisiooni- ja raadioteenuse osutajatele, filmi esmasalvestuse tootjatele, andmebaasi tegijatele ning teistele käesolevas seaduses nimetatud isikutele soodsad tingimused teoste ja muude kultuurisaavutuste loomiseks ja kasutamiseks.“¹

Autoriõiguse kaitset ei kohaldata ideedele.² Sama seadus ütleb ka, et keelatud on luua tuletatud teoseid ilma algse teose autori loata. Tuletatud teos on teos, mis on loodud teise teose alusel või kasutab osa teisest teosest, nimetatud ka uueks versiooniks. Autorite õigusi reguleerivatest seadustest ja direktiividest ei tule aga välja, kus jookseb piir tuletatud teose ja vaba idee vahel. Abraham Drassinover on oma teoses „What’s wrong with copying?“ toonud välja, et kogu meie kultuur on mingis mõttes kopeerimine. Oma töödes tugineme me peaaegu alati varasematele teadmistele ja ideedele. Me kordame, muudame, kohandame ja muundame tähendusi ning sõnumeid, pilte ja sümboleid.³ Seega, kus jookseb piir vaba idee ja autorite õiguste kaitsmise vahel? Ning kas see piir on õige tagamaks kultuuri ja loominguga arengu järjepidevus? Tegemist on väga intrigeeriva teemaga, kuna tuletatud teose ja idee vaheline piir on väga hägune, kuid kunsti loomises ometi eluliselt oluline. Antud lõputöö on oluline ka oma uudsuse poolest, kuna Eestis on hetkel veel vähe praktikat, analüüse ja juhiseid, millest autorid saaksid teoseid luues juhendada. Lisaks on tegemist väga aktuaalse teemaga, kuna Euroopa Liit liigub aina autoriõiguse karmistamise suunas, mis omakorda tekitab küsimuse – kas liiga karm poliitika ei hakka autoriõiguse algsele eesmärgile, intellektuaalse loominguga arengule, vastu töötama?

Käesoleva töö eesmärgiks on analüüsida kehtivaid õigusakte, kohtupraktikat ning klaasikunstiga tegelevas ettevõttes Kunstipada esinenud vaba idee ja tuletatud teose vahelisi konflikte selleks, et leida kas ja milline piir eksisteerib vaba idee ning autoriõiguse vahel. Eesmärgi saavutamiseks

---

¹ AutÕS. RT I, 31.12.2016, 20.

² *Ibid.* §5 p1.

³ Drassinower, A. What’s wrong with copying? London: Harvard University Press 2015, lk 1.

teostab autor lõputöö raames juhtumite analüüsi ja nende võrdlevat analüüsi. Kuna klaasikunst kuulub kujutava kunsti valdkonda, siis keskendub autor tööd kirjutades eelkõige just kujutavat kunsti reguleerivatele õigusaktidele ja kohtulahenditele ning proovib piiri leida kujutava kunsti seisukohalt.

Töö esimeses osas uurib autor autoriõiguse tekkimise ajalugu, hetkel kehtivate autoriõiguste õigusraamistikku ja vaba idee käsitlust. Täpsemalt tuleb juttu nii rahvusvahelistest, kui ka Euroopa Liidu sisestest õigusaktidest, mis reguleerivad autoriõiguseid. Töö teises osas analüüsib autor kohtulahendeid ja erialast kirjandust, et jõuda järelduseni, mis on vaba idee ning millised on autoriõigused. Teise osa olulisemateks märksõnadeks on kindlasti teose originaalsus ning idee ja väljendusviisi dihhotoomia, sest just need on peamised standardid, mille järgi teose autoriõigusi antud teema püstitusest lähtudes tuleks analüüsida. Lisaks analüüsib autor teises peatükis, milline teos on tuletatud teos ning millistel juhtudel on teise autori teose kasutamine lubatud. Töö kolmas osa keskendub klaasikunstiga tegeleva ettevõtte Kunstipada tegevusele, analüüsides ettevõttes ette tulnud konflikte autoriõiguste osas.

1. AUTORIÕIGUS

Autoriõigus on üks intellektuaalse omandi liikidest. Autoriõigus on materiaalne omandiõigus, mis omandatakse erinevate loominguliste töödega. Eestis reguleerib autorite õigusi autoriõiguseseadus⁴, millest tulenevalt tekib autoriõigus kirjandus-, kunsti- ja teadusteostele⁵. Teoseks autoriõiguse seaduse tähenduses loetakse mis tahes originaalset tulemust kirjanduse, kunsti või teaduse valdkonnas, mis on väljendatud mingisuguses objektiivses vormis ja on selle vormi kaudu tajutav ning reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil. Teos on originaalne, kui see on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus.⁶ Autoriõigus teosele tekib selle loomisega⁷ ja erinevalt patendist ei pea autoriõiguse saamiseks autor oma teost kusagil registreerima ega täitma mingisuguseid formaalsusi. Autoriõiguse seaduse eesmärk on tagada kultuuri järjepidevus ja kultuurisaavutuste kaitse, autoriõigusel põhinevate tootmisharude ja rahvusvahelise kaubanduse areng ning luua autoritele, teose esitajatele, fonogrammitootjatele, televisiooni- ja raadioteenuse osutajatele, filmi esmasalvestuse tootjatele, andmebaasi tegijatele soodsad tingimused teoste ja muude kultuurisaavutuste loomiseks ja kasutamiseks⁸. Autoriõigusel on seadusest tulenev ajaline kehtivusaeg. Eestis on selleks autori eluaeg ja 70 aastat peale tema surma.⁹

Autoriõiguse seadust ei kohaldata:

- ideedele, kujunditele, mõistetele, teooriatele, protsessidele, süsteemidele, meetoditele, kontseptsioonidele, printsiipidele, avastistele, leiutistele jms intellektuaalse tegevuse resultaatidele, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses;
- rahvaloominguteostele;
- õigusaktidele ja haldusdokumentidele (seadused, seadlused, määrused, põhimäärused, juhendid, käskkirjad) ning nende ametlikele tõlgetele;
- kohtulahenditele ning nende ametlikele tõlgetele;

---

⁴ AutÕS. RT I, 31.12.2016, 20.

⁵ *Ibid*, §4, lg1.

⁶ *Ibid*, §4, lg2.

⁷ *Ibid*, §7, lg1.

⁸ *Ibid*, §1, lg1.

⁹ *Ibid*, §38, lg1.

- riigi ametlikele sümbolitele ja organisatsioonide sümboolikale (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jne);
- päevauudistele;
- faktidele ja andmetele;
- ideedele ja põhimõtetele, millele rajanevad arvutiprogrammi elemendid, kaasa arvatud programmi kasutajaliidese aluseks olevad ideed ja põhimõtted.¹⁰

Teose autoriks on tavaliselt füüsiline isik või füüsilised isikud, kes on teose loonud. Teatud juhtudel võib teose autoriks olla ka juriidiline isik. Autorite õigused jagunevad isiklikeks ja varalisteks õigusteks. Isiklikud õigused kaitsevad autorit ja tema teose mainet ning varaliste õiguste alusel on autoril õigus saada oma teosest majanduslikku kasu.

Autori isiklike õiguste alusel on autoril õigus:

- esineda üldsuse ees teose loojana;
- otsustada, millisel viisil peab olema tähistatud autori nimi teose kasutamisel;
- teha ise või lubada teha teistel isikutel teoses endas, tema pealkirjas või autorinime tähistuses mis tahes muudatusi;
- lubada lisada oma teosele teiste autorite teoseid (illustratsioone, eessõnasid, järelsõnasid, kommentaare, selgitusi, uusi osasid jms);
- vaidlustada mis tahes moonutusi ja teisi ebatäpsusi teoses endas, selle pealkirjas või autorinime tähistamises ning autorile või tema teosele antud hinnanguid, mis kahjustavad autori au ja väärrikust;
- otsustada, millal teos on valmis üldsusele esitamiseks;
- oma avalikustatud teost täiendada ja parandada;
- nõuda teose kasutamise lõpetamist;
- nõuda oma autorinime kõrvaldamist kasutatavalt teoselt.¹¹

Varalised õigused annavad autorile ainuõiguse igal moel ise oma teost kasutada, lubada ja keelata oma teose samaviisilist kasutamist teiste isikute poolt ja saada tulu oma teose sellisest kasutamisest. Varaliste õiguste alla kuuluvad muuhulgas õigus:

- reprodutseerida oma teost;
- levitada oma teost või selle koopiaid;
- tõlkida oma teos;
- teha teosest kohandus ja töötlust;
- koostada ja välja anda oma teoste kogumikke ja süstematiseerida oma teoseid;
- teost avalikult esitada kas elavas või tehniliselt vahendatud ettekandes;

¹⁰ AutÕS. RT I, 31.12.2016, 20, §5.

¹¹ *Ibid*, §12.

- teost üldsusele näidata;
- teostada oma disaini-, tarbekunsteose jms projekt.¹²

Antud töö raames keskendub autor eelkõige õigusele reprodutseerida oma teost. Reprodutseerimiseks loetakse teosest või teose osast ühe või mitme ajutise või alalise koopia otsest või kaudset tegemist mis tahes vormis või mis tahes viisil¹³. Reprodutseerimise alla loetakse ka tuletatud teose loomine, millest põgusalt ka sissejuhatuses juttu oli.

1.1 Autoriõiguse ajalugu

Läbi ajaloo on kunstnikel olnud väga vähe õigusi. Esimene viide autoriõigusele ilmnes juba 7. sajandil eKr¹⁴, kui Kreeka kunstnikud hakkasid signeerima oma skulptuure ja maale. Edasi, kuni 19nda sajandini, otsustasid kunstnike õiguste üle erinevad organisatsioonid. Iidsel ajal olid selleks kolleegiumid; keskajal gildid, millele järgnesid akadeemiad. Need organisatsioonid otsustasid, kes võisid olla kunstnikud ning kus nad võisid ja ei võinud praktiseerida. Siiski puudusid autoritel õigused ja kontroll loodud teoste üle. Kui kunstiteos oli maha müüdnud, võis uus omanik sellega teha mida iganes ta soovis. Alates 13ndast sajandist hakkasid kunstnikud saavutama mõningaid õigusi läbi tellijaga individuaalselt sõlmitud lepingute. Täna tuntud autoriõiguse esimene viide ilmnes, kui Rooma impeeriumi valitseja Charles V käskis kõigil kunstnikel teda joonistades võtta eeskujuks Itaalia kunstniku Titiani joonistatud portree ning kunstnikul polnud mingisuguseid õigusi selle takistamiseks. Esimene autoriõiguse võit kunstnike jaoks tuli, kui Saksa kunstniku Düreri lesk sai Nurembergi linna nõukogult õiguse keelata ära teistel kunstnikel kasutada oma lahkunud abikaasa monogrammi oma pildidel.¹⁵ Suurem samm autoriõiguste kehtestamises oli 1710. aastal „Autoriõiguse akt 1710“, millega Suurbritannia parlament kehtestas autoriõiguse kopeerimise eest kuninganna Anne skulptuurile „*Statue of Anne*“. Nimetatud akt kinnitas, et autorid peaksid olema peamised autoriõiguses kasusaajad ja pani aluse ideele, et sellised õigused peaksid olema tähtajalised (esialgu kehtestati 28. aastaks), peale mida lähevad loodud teosed üle avalikku kasutusse. Sarnased seaduseid hakati vastu võtma ka mujal maailmas, näiteks Taanis 1741.a, Ameerika Ühendriikides 1790.a ja Prantsusmaal

¹² AutÕS. RT I, 31.12.2016, 20, §13.

¹³ *Ibid*, §13, 11, p1.

¹⁴ Enne Kristust.

¹⁵ Elsen, A; Merryman, J. Law, Ethics and the Visual Arts. Fourth Edition. The Netherlands: Kluwer Law International 2002, lk 305.

1793.a.¹⁶ 19. sajandi jooksul võeti analoogseid seaduseid autorite kaitseks vastu juba üle kogu maailma.

Tehnoloogia ja globaliseerumise arenedes tekkis vajadus kaitsta autorite õigusi ka väljaspool nende päritoluriike. Sellega tegi algust 1852. aastal Prantsusmaa, kes laiendas kehtivat autoriõiguse kaitset kõigile autoritele, sõltumata nende rahvusest. 1886. aastal kohtusid Bernis, Šveitsis 10 riigi esindajad ning leppisid kokku Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioonis, mille eesmärgiks oli tagada samade autoriõiguste kaitse kõigile autoritele sõltumata nende rahvusest.¹⁷ Tänapäevaks on Berni konventsiooniga liitunud 172 riiki ja seda on muudetud mitmel korral, kuid selle peamised alused on jäänud samaks. Selle peamine alus on jätkuvalt võrdse kohtlemise põhimõte ja konventsiooniga tagatud õiguseid ei tohi takistada mingisugused formaalsused. Berni konventsioon kaitseb kõiki kirjanduslikke ja kunstilisi töid, olenemata nende vormist ja väljendusviisist. Autoritel ja autoriõiguse omanikel on mitmed eksklusiivsed õigused, näiteks:

- õigus teha koopiad ja reproduktsioone oma teostest;
- õigus teose avaldamisele;
- õigus teose tõlkimisele;
- õigus teost muuta ja kohandada;
- õigus esineda avalikkuse ees teose autorina¹⁸.

Eesti liitus Berni konventsiooniga 1994. aastal¹⁹.

Selleks, et hallata Berni ja Pariisi konventioone, loodi 1893. aastal organisatsioon nimega BIRPI. Pariisi konventsioon oli loodud 1883. aastal tööstusomandi kaitseks. 1970. aastal arutati võimalust Berni konventsiooni muuta, kuid selle asemel sõlmiti hoopis konventsioon maailma intellektuaalomandi organisatsiooni ehk WIPO loomiseks, millega BIRPI muutub WIPOks²⁰. WIPOst saab valitsustevaheline organisatsioon, mille eesmärgiks on juhtida tasakaalukat,

---

¹⁶Fisher, W W. Copyright. Encyclopædia Britannica 2009.
www.britannica.com/topic/copyright#ref157947 (27.03.2017).

¹⁷*Ibid* (27.03.2017).

¹⁸ Seville, C. EU Intellectual property law an policy. Second edition. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited, lk 11.

¹⁹ Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.

²⁰ WIPO. WIPO – A Breaf History. www.wipo.int/about-wipo/en/history.html (27.03.2017)

jätksuutlikku ja efektiivset rahvusvahelise intellektuaalomandi arengut, mis aitaks kaasa innovatsioonile ja arendaks loovust. WIPO liikmenimekirja kuulub 189 riiki²¹.

1.2 Autoriõiguse õigusraamistik tänapäeval

Berni konventsioon reguleeris küll paljud autorite õigused, kuid see ei sisalda endas ühtegi õiguslikku mehhanismi, mis tagaks selle, et konventsiooniga liitunud pooled täidaksid kokkulepet. Seetõttu on mänginud autoriõiguse kujunemises olulist rolli ka Maailma Kaubandusorganisatsiooni poolt 1994. aastal²² sõlmitud TRIPS kokkulepe, millega püütakse tuua intellektuaalse omandi täideviimine tavaõiguse alla. Vastavalt TRIPS kokkuleppele - kui üks riik tunneb, et mõni teine riik ei täida oma kohustusi, siis võib ta esitada kaebuse Maailma Kaubandusorganisatsioonile ja algatada vaidluste lahendamise menetluse. Rikkumise eest võib lõpuks karistada kaubavahetuse sanktsioonidega, kuid enamus vaidlused lahendatakse juba algstaadiumis.²³

TRIPS kokkulepe lisab ka Berni konventsioonile lisaks mõningaid täpsustusi moraalsete õiguste vallas. Näiteks, ta selgitab ja kinnitab, et autoriõiguse kaitse kehtib ainult väljendusviisidele, mitte ideedele, protseduuridele ja töömeetoditele²⁴.

Sama kinnitab ka WIPO autoriõiguse leping, mis on lisaks Berni konventsioonile üks olulisemaid autoriõiguseid reguleerivaid kokkuleppeid. Ka WCT artikkel 2 rõhutab, et autoriõiguse kaitse kehtib ainult väljendusviisidele, mitte ideedele ja töömeetoditele²⁵. WCT võeti vastu 1996. aastal selleks, et kohandada juba kehtivaid autoriõiguse kokkuleppeid tänapäevasesse digitaalsesse keskkonda. WCT eesmärgiks on arendada ja säilitada autorite õiguste kaitset kõige efektiivsemal viisil. Lisaks tunnistatakse vajadust kohaldada uusi rahvusvahelisi reegleid, mis arvestaksid tehnoloogia kiire arengu ja meid ümbritseva digitaalse

---

²¹ WIPO. Inside WIPO. www.wipo.int/about-wipo/en (27.03.2017)

²² WTO. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement), 1994. www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/details.jsp?group_id=22&treaty_id=231 (27.03.2017)

²³ Seville, C. EU Intellectual property law and policy. Second edition. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited 2016, lk 15.

²⁴ *Ibid*, lk 15-16.

²⁵ WIPO. WIPO Copyright Treaty. TRT/WCT/001. 20.12.1996.

keskkonnaga ning selgitada, kuidas tuleks tõlgendada mõningaid juba eksisteerivaid reegleid²⁶. WCT lepingu allkirjastas ka Euroopa Komisjon kogu Euroopa Liidu nimel²⁷.

Eelnevalt kirjeldatud Berni konventsioon, TRIPS ja WCT kokkulepped reguleerivad autorite õigusi globaalsel tasemel, omades juriidilist jõudu kõigis nende kokkulepetega liitunud riikides.

Esimene märk Euroopa Liidu sisese autoriõiguse eksisteerimisest ilmutas ennast 8. juunil 1971.a, kui Euroopa kohus võttis vastu esimese autoriõigusliku kohtuotsuse asjas *Deutsche Grammophon v. Metro*²⁸. Nimetatud kohtuasjas jõudis Euroopa Kohus otsusele, et autori õiguste kaitse tagamiseks on autoril õigus ainuisikuliselt hallata enda moraalseid ja varalisi õiguseid ning see ei piira kaupade vaba liikumist.²⁹

1988. aastal andis Euroopa Komisjon välja Rohelise Raamatu³⁰ „Copyright and the Challenge of Technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action“. ³¹ Raamatus kaardistati autoriõigusega seotud peamised probleemid ning sellele järgnesid mitmed autoriõiguseid spetsiifilisemalt reguleerivad direktiivid, näiteks „Computer Program Directive“ 1991. aastal, „Rental Right Directive“ 1992. aastal, „The Satellite and Cable Directive“ ja „Term Directive“ 1993. aastal, mis muuhulgas pikendas autoriõiguste kehtivust 70 aastaks peale autori surma.³²

1995. aastal anti välja teine Roheline Raamat: „Copyright and Related Rights in the Information Society“, millele järgnevate arutelude tulemusel võeti vastu ka eelnevalt kirjeldatud autoriõiguse leping WIPO poolt.³³ Teisele Rohelisele Raamatule järgnes ka 2001. aastal vastu võetud direktiiv 2001/29/EC³⁴, tuntud ka infoühiskonna direktiivina, mis harmoniseerib horisontaalselt kõiki autoriõiguseid ja sellega seotud õiguseid infoühiskonna seisukohast vaadelduna. Kui eelnevalt oli Rohelise Raamatu alusel välja antud kuus erinevaid õiguseid reguleerivat direktiivi,

---

²⁶ Dreier, T, Hugenholtz, P. B. Concise European Copyright Law. Second Edition. Holland: Kluwer Law International B.V 2016, lk 93-95.

²⁷ Derclaye, E. Research Handbook on the Future of EU Copyright. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited 2009, lk 16-17.

²⁸ Synodinou, T-E. Codification on European law. Challenges and Perspectives. Holland: Kluwer Law International 2012, lk 55.

²⁹ CJEU. 08.06.1971, C -78/70, *Deutsche Grammophon vs. Metro SB*.

³⁰ „EL-i komisjoni kirjalik panus, mis peaks julgustama uute poliitivate ettepanekute arutelu. See on järgnevate toimingute kokkuvõte, mis esitatakse konsultatsiooniks.“ – Euroopa Liidu sõnastik. et.euabc.com (27.03.2017)

³¹ Autori tõlge: „Autoriõigus ja tehnoloogia väljakutsed – Autoriõiguse probleemid, mis vajavad kohest reageerimist.“

³² Derclaye, *op.cit*, lk 13-16.

³³ *Ibid*, lk 16.

³⁴ European Parliament Directive No 2001/29/EC of 22 May 2001 harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, OJ L 167, 22.6.2001.

siis direktiiv nr 2001/29/EC oli esimene, mis reguleeris kõiki õigusi. Nimetatud direktiivi eesmärgiks on harmoniseerida mitmed olulised autorite õigused, kui ka nende õiguste piirangud ja erandid. Infoühiskonna direktiiv viib samal ajal ellu ka WCT kokkulepet, kuid oma sätetes läheb paljudes küsimustes palju sügavamale rahvusvahelistest kohustustest. Direktiivi koostamise ajal oli palju vastuolulisi küsimusi ning seetõttu on seda direktiivi nimetatud ka kõige enam lobitöö osaliseks saanud direktiiviks Euroopa ajaloos.³⁵

Infoühiskonna direktiiviga võeti harmoniseerimise eesmärgiks võtta kõrge kaitse alla kõik autoriõigused, kuna nende kaitsmine aitab kindlustada loomingu säilimist ja arenemist. Sellega tunnistati intellektuaalomandit kui omandi lahutamatu osa. Direktiivis leidis Euroopa Parlament, et ainult range ja efektiivne autoriõiguste kaitsmise süsteem aitab tagada, et Euroopa kultuuriline looming ja tootmine saavad vajalikke ressursse jätkusuutlikuks arenguks ja et autorite vääriskus ja iseseisvus on kaitstud³⁶.

Kuna autoriõiguse tekkimise oluliseks eelduseks on teose originaalsus, mida on keeruline üheselt piiritleda, siis on Euroopa Parlament oma infoühiskonna direktiivi artiklis nr 2 kirjeldanud, kuidas tõlgendab originaalsuse standardit Euroopa Kohus. Selle tõlgenduse juurde tuleb antud töö autor tagasi järgmistes peatükkides, kus on põhjalikumalt juttu teose originaalsuse standardist ning sellega seotud murekohtadest.

Lisaks konkreetselt autoriõiguseid puudutavatele direktiividele ja lepingutele, tulevad paljud autorite õigused ka Euroopa Liidu põhikirjast põhiõiguste kohta. „Charter of Fundamental Rights of the European Union“³⁷ võeti vastu 2000. aastal ning sellele anti õiguslik jõud 2009. aastal Lissaboni lepinguga³⁸. Põhikirja artikkel 13 ütleb, et kunst peab olema vaba igasugustest piirangutest ja seda vabadust tuleb austada. Artiklis 17 on kirjas, et intellektuaalomandit tuleb kaitsta ning seda tuleb kohelda võrdväärselt teiste materiaalsete omanditega³⁹.

---

³⁵ Dreier, T, Hugenholtz, P. B. Concise European Copyright Law. Second Edition. Holland: Kluwer Law International B.V 2016, lk 421-422.

³⁶ *Ibid*, lk 424-425.

³⁷ „Euroopa Liidu Põhiõiguste Harta“. Access to European Union Law. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT> (27.03.2017)

³⁸ Euroopa Komisjon. EU Charter of Fundamental Rights. ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm (30.03.2017)

³⁹ Walter, M. M, Lewinski, S. European Copyright Law. A Commentary. Ameerika Ühendriigid: Oxford University Press 2010, lk 71, 77.

2. KONFLIKTID AUTORIOIGUSES

Euroopa Liidu õigussüsteem on võtnud autorite õigused väga kõrge kaitse alla. Direktiivi 2006/116/EC⁴⁰ sissejuhatavas osas on toodud välja, et autorite õiguste kaitse Euroopa Liidus tuleb võtta kõrge kaitse alla, kuna need õigused on fundamentaalse tähtsusega intellektuaalse loominguga seotud ning nende kaitsmine tagab intellektuaalse loominguga arengu ja säilimise. Kuid sealjuures on oluline tagada, et autoriõiguse kaitsmiseks seatud piirangud ei hakkaks piirama teiste autorite loomingut ning õigust luua oma teoseid.

Piirangud on loomulikult eluliselt vajalikud autoriõiguse süsteemi toimimise jaoks. Tuleb kindlaks teha, milline kasutamine ei ole autoriõiguses keelatud ning milline on. Piirangud on võtmetegurid mõistmaks, mis on kaitse all ja mis mitte. Piirangud on need, mis aitavad autoriõiguse seadusel suurendada loomingulisust, samal ajal kaitses loojate huve. Õiguste kasutamine ja nende õiguste piiramine on ühe mündi kaks erinevat poolt ning tegelikkuses on neil mõlemal sama eesmärk. Nad on mõlemad loodud selleks, et kaitsta intellektuaalset loomingut ja autoreid.

Keelatud on reprodutseerida, kasutada osa teise autori tööst jne. Paradoks seisneb aga selles, et enamus loomingust tugineb vähemal või rohkemal määral varasemale loomingule. Isegi, kui seda ei kasutata teadlikult ära, siis saadakse sellest tihti alateadlikult inspiratsiooni. Lisaks on ju autoriõiguse lõppeesmärgiks kaasa aidata loominguga arengule ja uute teoste loomisele⁴¹. Seega, kas see ei ole vastuoluline? Piirangud on vajalikud, aga ka Gea Lepik on oma artiklis jõudnud järeldusele, et paralleelselt piirangutega on oluline võimaldada ja soodustada uute teoste loomist juba olemasolevate põhjal⁴².

Autoriõiguse kõrget kaitset kinnitab ka Euroopa Kohtu poolt vastu võetud *Infopaq* otsus⁴³, kus kohus leidis, et isegi mõni eraldiseisev lause või osa lausest kuulub kaitse alla, kui ta vastab

---

⁴⁰ European Parliament and the Council Directive NO 2006/116/EC of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights, OJ L 372, 27.12.2006.

⁴¹ Lepik, G. Teose originaalsus Eesti ja Euroopa autoriõiguses. Tartu: Juridica, 2015, nr 9, lk 600-612.

⁴² *Ibid.*

⁴³ CJEU. 16.07.2009, C-5/08. *Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening.*

autorikaitse tingimustele. Oma otsuses viitas kohus direktiivi 2001/29/EC⁴⁴ artiklile 2, mis sätestab, et autoriõigus saab tekkida ainult originaalteosele, mis tähendab, et see on autori enda intellektuaalne looming. Ka erinevad teose osad kuuluvad kaitse alla, kui nad sisaldavad elemente, mis on autori enda intellektuaalse loominguga väljendus⁴⁵. Kuid kuidas määratletakse teose originaalsust? Erinevalt patentidest, kaubamärkidest ja registreeritud tööstuslahenditest, ei ole autoriõiguse saamiseks ja määratlemiseks loodud mingisugust kindlat formaalset protseduuri, seega on küllaltki raske määratleda autoriõiguse kehtivust ja selle suurust. Ning kui autori enda loominguna loodud teos kattub osaliselt juba varem kellegi teise poolt loodud teosega, siis kelle õigused peale jäävad? Ütleb ju autoriõiguse seadus, et keelatud on luua teoseid, mis põhinevad teiste autorite töödel. Samas sätestavad kõik eespool loetletud direktiivid, seadused ja kokkulepped, et autoriõigus kehtib ainult väljendusviisidele, mitte ideedele. Kus jookseb piir idee ja väljendusviisi vahel? Kuidas nende vahel vahet teha? On ju kogu kultuur osaliselt juba olemasoleva kopeerimine.

2.1 Originaalsuse standard

Originaalsuse standard on autoriõiguse üks nurgakividest, kuid samas on see teema alati olnud ka üks kõige kütkestavamaid autoriõiguse kontsepte, kuna see mitte ainult ei tõmba joont kaitstud ja kaitsmata tööde vahele, vaid ka määrab kindlaks kas autoriõiguse rikkumine on toimunud või mitte. Teose originaalsus on kindlasti ka üks enim tõlgendusprobleeme tekitavaid mõisteid. Ajalooliselt on proovitud originaalsust tõlgendada kahest erinevast vaatenurgast: objektiivsest ja subjektiivsest. Objektiivsest vaatenurgast lähenedes on originaalsust kirjeldatud läbi loodud teose võrdlemise juba eelnevalt eksisteeriva tööga. Teos on kaitstud, kui see ei ole kopeeritud mõne teise teose pealt, selles mõttes, et see pärineb autorilt endalt. Loomingulisus ei ole sealjuures oluline eeldus kaitse saamiseks. Oma otsuses *University Press v. University Tutorial Press* on kohus võtnud seisukoha, et originaalsus ei tähenda seda, et teos peab olema originaalne või innovaatilise idee väljendus. Autoriõigus ei kaitse originaalseid ideid, ainult ideede väljendusviise. Originaalsuse nõue ongi seega seotud idee väljendusviisiga. Ka ei pea

---

⁴⁴ European Parliament and the Council Directive No 2001/29/EÜ, of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, OJ L 167, 22.6.2001.

⁴⁵ Synodinou, T.-E. Codification of European Copyright Law. Challenges and Perspectives. Holland: Kluwer Law International 2012, lk 71.

olema väljendusviis originaalses või uuenduslikus vormis. Sätestatud on ainult nõue, et töö ei tohi olla kopeeritud mõne teise teose pealt ja see peab pärinema töö autorilt.⁴⁶

Subjektiiivsest vaatenurgast originaalsusele lähenedes markeerib originaalsus autori iseloomu. Selliselt lähenetakse originaalsuse tõlgendamisele Prantsusmaa õigusruumis alates 1862. aastal vastu võetud *Cavour* kohtuasjast, kus võrreldi kahte fotot ning jõuti järeldusele, et kui kaks fotot samast subjektist on täiesti erinevad, siis see on märk autorite erinevast iseloomust⁴⁷. Ka Saksa õigusruumis on juba ammu ajast olnud kasutuses subjektiiivne lähenemine originaalsuse tõlgendamisele. Saksamaal on tõlgendatud originaalsust, kui peegeldust autori iseloomust ja tema iseseisvatest valikutest teost luues⁴⁸.

Tänapäeval on Euroopa Liit liikunud originaalsuse standardi harmoniseerimise suunas, defineerides originaalsust kui autori enda intellektuaalset loomingut ning kaotades ära kaks erinevat lähenemist: subjektiiivse ja objektiivse. Seda tõlgendust on nimetatud kompromissiks ning mitte kõige paremaks lahenduseks. Ka Gea Lepik on artiklis „Teose originaalsus Eesti ja Euroopa autoriõiguses“ nentunud, et on raske leida ühte ja toimivat õiguskaitse saamise kriteeriumit, mis suudaks arvestada samal ajal kõigi erinevate teoste iseärasusi, tehnoloogilist arengut ja autoriõiguse eesmärke. Seega tuleb käesoleval hetkel lähtuda tõlgendusest „autori enda intellektuaalse loomingut tulemus“. Kuid mida täpsemalt sellega tuleb mõista? Eesti Riigikohtu lahendites on originaalsust tõlgendatud kui loomingut isikupärast tulemust, kuid samuti kui ka valikuvabadusi võimaldanud protsessi⁴⁹.

Euroopa Kohtu esimene ning võtmetähtsusega lahend originaalsuse tõlgendamise küsimuses oli eelnevalt nimetatud *Infopaq* otsus⁵⁰. *Infopaq* lahend võeti vastu 16. juulil 2009.a ning see puudutas artiklitest lühikokkuvõtete tegemist. Arutluse all oli küsimus, kas andmehõive protsessi tulemusel ajaleheartiklitest väljavõtete tegemine on autoriõigusega kaitstud või mitte. Näide arutluse all olnud väljavõtetest on järgnev: „4. november 2005 – Dagbladet Arbejderen, lk 3: TDC: 73% „tõenäoliselt ostetava telekommunikatsiooni kontserni TDC eelseisev müük“.“⁵¹ Kohus leidis, et reprodutseeritud sõnad iseseisvalt ei ole autori enda looming ega lähe kaitse alla,

---

⁴⁶ Synodinou, T.-E. Codification of European Copyright Law. Challenges and Perspectives. Holland: Kluwer Law International 2012, lk 95.

⁴⁷ *Ibid*, lk 96.

⁴⁸ *Ibid*, lk 97.

⁴⁹ Lepik, G. Teose originaalsus Eesti ja Euroopa autoriõiguses. Tartu: Juridica, 2015, nr 9, lk 600-612.

⁵⁰ CJEU. 16.07.2009, C-5/08 - *Infopaq International*.

⁵¹

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72482&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=30686>

kuid läbi nende sõnade valiku, kasutamise ja kombineerimise on võimalik autoril väljendada oma intellektuaalset loomingut ning seega need sõnad koos on käsitletavad autoriõigusega kaitstud teosena. Sellest lahendist järeldeb, et tegelikult rakendatakse Euroopa Liidus kahetasandilist standardit originaalsuse määramiseks, mis tähendab, et originaalsuse määramisel arvestatakse nii autori loometöö protsessi, kui ka selle tulemusega. *Infopaq* lahendist on tulnud ka tõlgendus, kuidas originaalsus on läbi töö väljendatud. Kohus leidis oma otsuses, et teose originaalsust saab väljendada ainult selle erinevate elementide valiku, järjekorra ja kombinatsiooni järgi. Seega originaalsus võib väljenduda ka ebaoriginaalse sisuga tehtud valikutes, kombineerimises ja korraldamises. See kriteerium seati esialgu ainult entsüklopeediatele, tabelitele, andmebaasidele jms, kuid hiljem laiendati seda kõigile teoste kategooriatele⁵². Kuigi antud otsus ei puudutanud otseselt kujutavat kunsti, siis rakendatakse seda siiski ka kujutavale kunstile, kuna infoühiskonna direktiiviga harmoniseeriti originaalsuse standard kõigile teostele üheks.

Teose originaalsuse peamiseks eesmärgiks on määrata piir autoriõigusega kaitstava ja mittekaitstava vahel. Eesti AutÕS §4 lõike 2 kohaselt on teos originaalne, kui see on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus. Euroopa Kohtu praktikast on välja tulnud ka teine oluline kriteerium originaalsuse määramiseks: leida piir autoriõiguse rikkumise ning teose lubatud kasutamise vahel. Eespool oli juttu *Infopaq* lahendist, kus leiti, et teatud juhtudel võib ka eraldiseisvate lausete või isegi lauseosade kopeerimine olla autori õiguste rikkumine infoühiskonna direktiivi artikli 2 tähenduses. Seda muidugi ainult juhul, kui need laused või lauseosad annavad edasi originaalsust ja väljendavad autori enda intellektuaalset loomingut. Nimetatud lahendist saab järeldada, et autori õiguseid on rikutud ainult juhul, kui see, mida on kasutatud, vastab ise eraldiseisvana originaalsuse standardile ja oleks ka iseseisvana autoriõigusega kaitstud⁵³.

Drassinower on oma raamatus „What’s wrong with copying?“ originaalsuse standardi iseloomustamiseks kirjutanud: „Originaalsus pole midagi uutset. Autoriõiguse mõttes, ainus, mis tegelikult loeb, pole see, et autor ütleb midagi uut, vaid see, et ta räägib enda sõnadega“.⁵⁴ Eelnevale tuginedes võib eeldada - kui *Infopaq* lahendis oleksid asjaosalised teinud ajalehtedest väljavõtted, sõnastades pealkirjad ümber, siis ei oleks olnud tegemist autoriõiguse rikkumisega.

---

⁵² Lepik, G. Teose originaalsus Eesti ja Euroopa autoriõiguses. Tartu: Juridica, 2015, nr 9, lk 600-612.

⁵³ CJEU. 16.07.2009, C-5/08 - *Infopaq International*.

⁵⁴ Drassinower, A. What’s wrong with copying? London: Harvard University Press 2015, lk 11.

2.2 Idee ja väljendusviisi dihhotoomia

WCT artikkel 2 ütleb, et autoriõiguse kaitse kehtib ainult väljendusviisidele, mitte ideedele, protseduuridele, töömeetoditele ega matemaatilistele kontseptidele. See artikkel väljendab autoriõiguse ühte peamist põhimõtet, milleks on idee/väljendusviisi dihhotoomia⁵⁵. Selle põhimõtte iseloomustamiseks sobib järgnev näide: kunstnik, kes maalib kausi koos puuviljadega ei saa monopolistlikku õigust ideele kausist ja puuviljadest. Kaitstud on väljendusviis, kuidas kauss ja puuviljad on väljendatud ehk antud juhul maalitud: nende kahe kombinatsioon ja asetus, värvid, mida on kasutatud, valgustus, proportsioonid jne. Kui patendiõiguses hinnatakse seda, mida leiutaja loob ehk ütleb, siis autoriõiguses hinnatakse ainult seda, kuidas autor ütleb seda, mida ta ütleb.

Idee ja väljendusviisi dihhotoomia on oluline ka teose originaalsuse määramisel. Eelnevalt oli jutuks, et teose originaalsuse määravad nii teose loomise protsess, kui ka saavutatud tulem. Selleks, et hinnata loomingulise töö tulemust ning määrata kas teos kuulub autoriõigusliku kaitse alla, on oluline hinnata teose väljendusvormi ja –viisi, mitte aga teoses edasi antud sisu ehk ideed. Teose originaalsuse hindamisel ei ole oluline kas teose aluseks olnud idee on uudne või kui loominguline see on. Ka ei oma tähtsust, millises tehnikas või millise stiiliga on teos loodud. Sellest järeldub, et kui isik kasutab teise autori tööst ainult eraldi mittekaitstavaid aspekte, nagu idee või tehnika, siis ei ole tegemist autoriõiguse rikkumisega⁵⁶. Näiteks on Harju Maakohus oma otsuses 2-05-5307 kinnitanud, et kui kahte esitatud etendust ühendab vaid sarnane stsenaarium, siis ei ole tegemist autoriõiguse rikkumisega⁵⁷. Samas võib ette tulla erandeid, näiteks, kui kasutatud ideid või võtteid on mitmeid, millest tulenevalt on uue teose väljendusvorm sarnane eelneva tööga või kui on teada, et uus teos on loodud tahtlikult või teadlikult varasema teose põhjal, siis võib tegemist olla rikkumisega⁵⁸.

Eelnevalt oli juttu teose tulemuse hindamisest, kuid kuidas hinnata loomingu protsessi originaalsust? Kohtupraktikast on nähtunud, et teose originaalsuse seisukohast on oluline, et autor oleks teose loomise protsessis vaba oma valikute tegemises. Kohtuasjas *Painer* on Euroopa Kohus märkinud, et ka portreefotot tehes on autoril võimalus rakendada oma vabu ja

---

⁵⁵ Dreier, T, Hugenholtz, P.B. Concise European Copyright Law. Second Edition. Holland: Kluwer Law International B.V 2016, lk 100.

⁵⁶ Lepik, G. Teose originaalsus Eesti ja Euroopa autoriõiguses. Tartu: Juridica, 2015, nr 9, lk 600-612.

⁵⁷ Harju MKO 2-02-5307

⁵⁸ Lepik, G. *op.cit.*

loomingulisi valikuid, luues seeläbi teose, mis on autori enda intellektuaalse tegevuse tulem.⁵⁹ Näiteks on fotograafil võimalus ettevalmistavas etapis valida isiku poosi, taustavärvi ja valgustuse asukohta. Foto tegemisel saab fotograaf valida võttenurga ja ka foto ilmutamisel on fotograafil võimalus valida mitmete erinevate ilmutustehnikate hulgast just sellise, mida ta soovib kasutada. Järelikult on fotograaf portreefoto tegemisel teinud iseseisvaid ja loomingulisi otsuseid ning on nende tulemusel loonud originaalse teose, mis vastab autorikaitse tingimustele.⁶⁰

Eelnevalt on kirjeldatud mitmeid erinevaid kohtulahendeid, kuid mitte ükski neist pole olnud seotud otseselt kujutava kunstiga. Neid kõiki võis siiski läbi erinevate direktiivide laiendada kõigile teostele. Küll aga võib heaks näiteks kujutava kunsti osas tuua lahendi *Franklin mint Corp. V. Nat'l Wildlife Art Exh* Ameerika Ühendriikidest⁶¹, kus esialgse joonistuse „*Cardinals on Apple Blossom*“ (Joonis 1) autoriõiguse omanik pöördus kohtusse väitega, et teise joonistuse „*The Cardinals*“ (Joonis 2) autor on tema õigusi rikkunud kopeerides joonistust. Kohus oma lahendis jõudis järeldusele, et joonistustel on tõepoolest ilmselged sarnasused: mõlematel versioonidel on kujutatud kahte kardinali profiilis; üks on emane, teine isane ning mõlemal pildil istuvad linnud õunapuu õitsvatel oksadel; üks üleval, teine all. Kuid samas leidis kohus, et joonistustel on ka mitmeid silmaga märgatavaid erinevusi kasutatud värvides, lindude kehahoiakutes ja asetuses ning veel mitmeid efekte. Näiteks on isane lind ühel joonistusel all oksal, teisel aga üleval; ühel joonistusel on isase linu kehahoiak rahulik, teisel aga ärritunud olekus; ühel joonistusel on suur kollane liblikas, mida teisel ei ole. Joonistuste originaalsust ja kopeerimise olemasolu määraates, hindasid eksperdid ka asjaolu, et joonistustel on kujutatud linde, mille kujutamise viis on nende anatoomiast tulenevalt piiratud. Kohus leidis, et mida piiratumad on autori võimalused subjekti kujutamiseks kunstiteoses, seda suurem loomingulisus peab teoses väljenduma selleks, et teos kuuluks autorikaitse alla. Eelnevate asjaolude järeldusel leidis kohus, et antud juhtumi puhul ei ole toime pandud autoriõiguse rikkumist – mõlema teose puhul on tegu küll sama ideega, kuid väljendusviisid on teoste puhul erinevad⁶².

---

⁵⁹ CJEU. 07.03.2013, C-145/10, *Painer*.

⁶⁰ *Ibid*.

⁶¹ Merryman, J.H, Elsen, A.E. *Law, Ethics and the Visual Arts*. Fourth Edition. Holland: Kluwer Law International 2002, lk 410-412.

⁶² *Ibid*, lk 410-412.

Joonis 1. Joonistus „Cardinals on Apple Blossom“

Allikas: paynebritton.wordpress.com/2014/06/18/casenotes-franklin-mint-v-national-wildlife-art-exchange-the-cardinals-paintings-case (30.03.2017)

Joonis 2. Joonistus „The Cardinals“

Allikas: paynebritton.wordpress.com/2014/06/18/casenotes-franklin-mint-v-national-wildlife-art-exchange-the-cardinals-paintings-case (30.03.2017)

Nimetatud kohtulahend võeti vastu 1978. aastal Ameerika kohtu poolt, kuid kui võrrelda seda täna Eestis ja Euroopa Liidus kehtiva autoriõiguse süsteemiga, siis võiks ta vastata ka Euroopa Liidu poolt kirjeldatud originaalsuse standardile⁶³, mis ütles, et autoriõiguse kaitse määramise

---

⁶³ European Parliament and the Council Directive No 2001/29/EÜ, of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, OJ L 167, 22.6.2001.

juures on olulised originaalsus ja idee/väljendusviisi dihhotoomia. Sealjuures on oluline vaadelda nii teose loomise protsessi, kui ka tulemust. Mõlema teose loomisel on autorid olnud teose loomise protsessis vabad ning teinud iseseisvaid valikuid: valitud on värvitoonid, lindude kehahoiakud ning asukohad. Järelikult on tegemist autori iseseisva loomingu tulemusel valminud tööga ning mõlemad teosed on originaalsed. Teos ei pea olema uudne, vaid autori enda looming.⁶⁴

2.3 Tuletatud teos

Autoriõiguse seaduse §4 lg3 p21 sätestab, et „tuletatud teos on teose tõlge, algse teose kohandus (adaptsioon), töötlus (arranžeerimine) ja teose muu töötlus“.⁶⁵ Seega on tuletatud teose näol tegemist teosega, mis põhineb mõnel teisel autoriõigusega kaitstud töö või sisaldab osa teisest tööst. Tuletatud teoseks nimetatakse ka teose uut versiooni. Tuletatud teosed on muuhulgas raamatute tõlked, muusika ümbertöötused, foto põhjal tehtud joonistused või skulptuurid ning muud kunsti ümbertöötused. Tuletatud teos peab sisaldama olulises osas teise teose väljendusviisi. „Olulise osa“ standardit või määratlust ei ole. Kas teos kuulub tuletatud teose alla või mitte tehakse selgeks nõ terve mõistuse põhimõttel. Kui tavalisele keskmisele inimesele tundub, et teos on loodud teise teose alusel, siis tavaliselt jõuab sellisele järeldusele ka kohus. Sealjuures on oluline asjaolu, et vaadeldakse ainult mõlema teose väljendusviisi, mitte ideid, millel teosed põhinevad, sest nagu eespool kirjeldatud: ideed ei kuulu kaitse alla⁶⁶.

Õigus luua tuletatud teoseid on ainult algse teose autoril endal. Tuletatud teosele tekib autoriõigus küll teose autoril, kuid kui loodud teose aluseks olnud teose autorilt ei ole saadud luba tema teose reprodutseerimiseks, siis on toime pandud autoriõiguse rikkumine ning autoril, kelle õigusi on rikutud, on õigus pöörduda kohtusse ning nõuda teose levitamise lõpetamist ning kahju hüvitamist⁶⁷.

Autoriõiguse peamised põhimõtted on läbi Berni konventsiooni, Trips kokkuleppe ja WCT nii Euroopa Liidus, kui ka Ameerikas samad, seega sobib antud töö raames vaadelda nii Ameerika, kui Euroopa kohtute lahendeid. Euroopa kohtud ei pruugi küll täpselt samadele järeldustele

---

⁶⁴ European Parliament and the Council Directive No 2001/29/EÜ, of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, OJ L 167, 22.6.2001.

⁶⁵ AutÕS, RT I, 31.12.2016, 20

⁶⁶ *Ibid*, §5, p1.

⁶⁷ *Ibid*, §81.

jõuda, millele Ameerika kohtud, kuid kuna mõlemad kohtud lähtuvad samadest aluslepetest kohtuasju arutades, siis on sobilik neid lahendeid võrrelda ja analüüsida. Töö edasises osas analüüsibki autor Ameerika kohtute lahendeid, mis puudutavad autoriõiguste rikkumisi ning tuletatud teoseid.

1999. aastal pöördus kohtusse autoriõiguse rikkumise tuvastamiseks disainer ja vaibatootja James Tufenkian asjas *Tethenkian v. Einstein Moomjy, Inc*⁶⁸. Tufenkian oli disaininud ainulaadse mustri „Floral Heriz“ (Joonis 3), mida kasutas oma müüdavatel vaipadel ning avastas, et Appellee Bashian, kes oli tema juures töötanud, müüs vaipu, mille mustrid olid tuletatud tema disainilt. Kohus võrdles kahte disaini ning nende kogu olemust ja muljet ning jõudis järeldusele, et Bashian on tõepoolest loonud tuletatud teose ja rikkunud Tufenkiani õigusi sellega.⁶⁹

Joonis 3. Vaip „Floral Heriz“

Allikas: <http://www.howdesign.com/featured/graphic-design-copyright-laws-inspiration-vs-infringement/>

---

⁶⁸ United States Court of Appeals, Second Circuit. July 30, 2003, *Tethenkian v. Einstein Moomjy, Inc*

⁶⁹ *Ibid.*

Bashian

Joonis 4. Vaip „Bromley 514“

Allikas: <http://www.howdesign.com/featured/graphic-design-copyright-laws-inspiration-vs-infringement/>

2.3.1 Teose lubatud kasutamine

Autoriõiguse seaduse §19 sätestab tingimused teose vabaks kasutamiseks ilma autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta. Lubatud on:

1. õiguspäraselt avaldatud teose tsiteerimine ja refereerimine motiveeritud mahus,
2. õiguspäraselt avaldatud teose kasutamine illustreeriva materjalina õppe- ja teaduslikel eesmärkidel motiveeritud mahus ja tingimusel, et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke;
3. õiguspäraselt avaldatud teose reprodutseerimine õppe- ja teaduslikel eesmärkidel motiveeritud mahus haridus- ja teadusasutustes, mille tegevus ei taotle ärilisi eesmärke;
4. päevasündmuste kajastamisel sündmuste käigus nähtud või kuulnud teose ajakirjanduses reprodutseerimine ja üldsusele suunamine motiveeritud mahus, vormis ja ulatuses, mis vastab päevasündmuste kajastamise vajadusele;
5. teose reprodutseerimine õigusemõistmise või avaliku julgeoleku tagamise eesmärgil ulatuses, mis vastab õigusemõistmise või avaliku julgeoleku tagamise eesmärkidele;
6. õiguspäraselt avaldatud teose reprodutseerimine, levitamine ja üldsusele suunamine puuetega inimeste huvides viisil, mis on otseselt seotud nende puudega, tingimusel et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke.
7. õiguspäraselt avaldatud teose kasutamine karikatuuris ja paroodias sel eesmärgil motiveeritud mahus.⁷⁰

---

⁷⁰ AutÕS, RT I, 31.12.2016, 20, §19

Infoühiskonna direktiivi artikkel 5 täiendab eelnenud loetelu ja lisab, et liikmesriigid võivad reprodutseerimise õiguse puhul näha ette erandeid või piiranguid järgmistel juhtudel, kui see on:

1. informatiivsel eesmärgil vajalik, ning tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu;
2. tsiteerimine kriitikas või ülevaadetes, kui tsitaadid on seotud teose või muu objektiga, mis on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu, ja et tsitaatide kasutamine on kooskõlas mõistlike tavadega ning neid kasutatakse konkreetse eesmärgi jaoks vajalikus ulatuses;
3. poliitiliste kõnede ning avalike sõnavõtude või samalaadsete teoste või objektide väljavõtete kasutamine ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil põhjendatud, ning tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu;
4. kasutamine religioossete või avalik-õiguslike asutuste korraldatud ametlike ürituste raames;
5. teoste, näiteks arhitektuuri- või skulptuuriteoste kasutamine, mis on valmistatud alaliseks paigutamiseks avalikesse kohtadesse;
6. teose või muu objekti juhuslik sisaldumine muus materjalis;
7. avaliku näituse või kunstimüügi kasutamine reklaami eesmärgil ulatuses, mis on vajalik ürituse reklaamimiseks ning ei hõlma muid ärilisi eesmärke;⁷¹

Eelnevalt loetletud erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve ja tingimusel, et tegemist on üksnes analoogsete kasutusviisidega, mis ei mõjuta kaupade ja teenuste vaba ringlust ühenduses, ilma et see mõjutaks teisi artikkel 5s sisalduvaid erandeid ja piiranguid.⁷²

Teose lubatud kasutamist täiendab ka nn kolme astme test⁷³, mis sisaldub Berni konventsioonis ja Trips kokkuleppes. Kolme astme test loob võimaluse teha erandeid ja piiranguid intellektuaalsele loomingule.⁷⁴ Kolme astme test lisati Berni konventsioonile 1967. a Stockholmis Berni konventsiooni revisjoni konverentsil. Ta kajastub Berni konventsiooni artiklis 9, lõikes 2 ning ütleb: „Liitu kuuluvate riikide seadusandlus otsustab, kas lubada selliste teoste reprodutseerimist teatud erijuhtudel, kuid tingimusel, et selline reprodutseerimine ei ole

---

⁷¹ European Parliament Directive No 2001/29/EC of 22 May 2001 harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. OJ L 167, 22.6.2001.

⁷² *Ibid.*

⁷³ „Three-step test“ – autori tõlge.

⁷⁴ Gervais, D.J. International Intellectual Property. A Handbook of Contemporary Research. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited 2015, lk 167.

vastuolus teose tavapärase kasutamisega ja ei kahjusta põhjendamatult autori seaduslikke huve.⁷⁵ See artikkel võeti vastu konventsiooniga liitunud riikide poolt kompromissina, selle asemel, et võtta vastu lõplik list spetsiifilistest eranditest.⁷⁶ Artikkel on sõnastatud selliselt, et iga artiklit oma seadusandlusesse rakendav riik saab seda teha vastavalt oma tõlgendusele. See on tekitanud palju segadust, kuna väljend „erijuhud“ on väga erinevalt tõlgendatud. Selle segaduse vältimiseks on mõned spetsialistid soovitanud kõigil konventsiooniga liitunud riikidel vastu võtta testi tõlgendamiseks kindel arv faktoreid, mida kohtud peaksid kaaluma.⁷⁷ Seda teed on läinud Ameerika, kes on vastu võtnud ausa kasutuse ehk *fair use* doktriini.⁷⁸ Ameerika Autoriõiguse akti artikkel 107⁷⁹ ütleb, et teose reprodutseerimine on lubatud kriitika, kommenteerimise, uudiste, teaduslikul ja hariduslikul eesmärgil. Samuti nagu Eesti ja Euroopa Liidu autoriõiguseseaduski. Kuid Ameerika Autoriõiguse akt lisab veel, et selleks, et hinnata kas tuletatud teose puhul on olnud teose kasutamine ilma autoriõiguse omaja nõusolekuta lubatud või mitte, hinnatakse nelja erinevat aspekti:

1. Teose kasutamise eesmärk ja iseloom, sealhulgas hinnatakse kas eesmärgiks on saada teose kasutamisest majanduslikku kasu või mitte;
2. Autoriõigusega kaitstud teose sisu ja olemus;
3. Kui suurt osa teosest kasutati. Tuletatud teose ja selles sisalduva teise kasutatud teose osa vaheline proportsioon;
4. Teose kasutamise mõju ja väärtus potentsiaalsele turule ning kasutatud teosele.⁸⁰

Üks tuntumaid kohtulahendeid, mis käsitles tuletatud teost ja *fair use*⁸¹ kasutamist, on kohtulahend *Rogers v. Koons* aastast 1992.⁸² Nimetatud kohtuasjas süüdistas fotograaf Art Rogers kunstnik Jeff Koonsi oma autoriõiguse rikkumises. Jeff Koons oli loonud skulptuuri „String of Puppies“ (Joonis 6), mis põhines Art Rogersi fotol „Puppies“ (Joonis 5) ilma Rogersi nõusolekuta.

---

⁷⁵ Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.

⁷⁶ Gervais, D.J. *International Intellectual Property. A Handbook of Contemporary Research*. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited 2015, lk 167.

⁷⁷ *Ibid*, lk 182.

⁷⁸ Teose lubatud kasutamine - autori tõlge.

⁷⁹ Copyright Law of the United States (Title 17) , <https://www.copyright.gov/title17/92chap1.html> (01.05.2017)

⁸⁰ University of Minnesota. Libraries. „Understaning fair use“, <https://www.lib.umn.edu/copyright/fairuse> (01.05.2017)

⁸¹ Aus kasutus, teose lubatud kasutus – autori tõlge.

⁸² United States Court of Appeals, Second Circuit. April 2, 1992. *Rogers v. Koons*

Joonis 5. Foto „Puppies“

Allikas: <http://www.publicdomainsherpa.com/derivative-work.html>

Joonis 6. Skulptuur „String of Puppies“

Allikas: <http://www.publicdomainsherpa.com/derivative-work.html>

Nii fotol, kui skulptuuril on kujutatud paari istumas pingil, kutsikad käes ühes rivis istumas. Koons tugines kaitsmisel teose lubatud kasutamisele, väites, et skulptuur on loodud nimetatud fotot parodeerides. Kohus otsustas, et tegemist ei ole lubatud kasutusega paroodia tähenduses, kuna teosed on liiga sarnased ja tavaline inimene tunneks ära, et skulptuur on kopeeritud fotolt. Väikesed muudatused, mida Koons skulptuuri juures tegi, nagu näiteks lilled paari juustes ja kutsikate sinised kasukad, ei muuda fakti, et teoste väljendusviisid on siiski ülekaalukalt liiga sarnased. Kohus tugines oma otsuses väljendile „oluline sarnasus“.⁸³

---

⁸³ United States Court of Appeals, Second Circuit. April 2, 1992. *Rogers v. Koons*

Aastal 2006 sattus kunstnik Jeff Koons taas autoriõiguse rikkumise süüdistusega kohtusse, kui ta tegi kollaaži, kus kasutas mitmeid erinevaid fotosid⁸⁴. Nimetatud kollaaž (Joonis 7) sisaldas muuhulgas ka autoriõigusega kaitstud moefotograafi Andrea Blanchi fotot (Joonis 8).

Joonis 7. Jeff Koonsi kollaaž „Niagara“

Allikas: <http://ncac.org/resource/significance-blanch-v-koons>

Joonis 8. Andrea Blanchi foto „Silk Sandals by Gucci“

Allikas: <http://ncac.org/resource/significance-blanch-v-koons>

Koons lõi kas Blanchi foto välja, keeras ta teist pidi ja pani selle oma kollaažile koos teiste fotodega naiste jalgadest. Kohus leidis, et antud juhul oli tegemist teose *fair use* kasutamisega, tuginedes asjaoludele, et:

1. Koonsi teose eesmärk ja olemus erinesid täielikult Blanchi foto eesmärgist;
2. Blanchi autoriõigusega kaitstud teos ei olnud piisavalt loominguline;

---

⁸⁴ United States Court of Appeal for the Second Circuit, 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006), *Roger v. Koons*.

3. Blanchi foto ei oleks saanud kuidagi osaleda Koonsi teoste turul, kuna nende sihtrühmad on täiesti erinevad.

Lõpetuseks lisas kohus, et Koons on loonud Blanchi fotot kasutades täiesti uue tähenduse, sõnumi ja iseloomuga teose, mille eesmärgiks oli meedia kritiseerimine ja seega on teose kasutamine autori nõusolekuta antud juhul lubatud.⁸⁵

Ka kohtuasjas *Cariou v. Prince*⁸⁶ leidis kohus, et kunstnik Richard Prince ei ole rikkunud fotograaf Patrick Cariou autoriõigusi, kui kasutas tema fotot oma teose põhjana ja tegemist oli *fair use* teose kasutamisega. Aastal 2000 ilmus Cariou raamat „Yes Rasta“ (Joonis 9) portree ja maastiku fotodega. Prince muutis mitmeid Cariou fotosid ning valmistas neist maalide ja kollaažide seeria nimega „Canal Zone“ (Joonis 10), millest korraldas 2008. aastal näituse.

Joonis 9. Foto Patrick Cariou raamatust „Yes Rasta“

Allikas: <http://ncac.org/resource/significance-cariou-v-prince>

---

⁸⁵ United States Court of Appeal for the Second Circuit, 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006), *Roger v. Koons*.

⁸⁶ United States Court of Appeals, Second Circuit. 714 F.3d 694 (2d Cir. 2013), 2013 WL 1760521, *Cariou v. Prince*.

Joonis 10. Richard Prince'i teos seeriast „Canal Zone“

Allikas: <http://ncac.org/resource/significance-cariou-v-prince>

2009. aastal kaebas Cariou kunstniku ning galerii autoriõiguse rikkumise eest kohtusse. Kaitsjad tuginesid teose *fair use* kasutuse doktriinile, kuid esimese astme kohus leidis, et tegemist ei olnud lubatud kasutusega, kuna Prince'i tööd ei kommenteerinud, parodeerinud ega kritiseerinud kuidagi originaalfotosid. Kohus määras oma otsuses, et kõik Prince'i tööd tuleb üle anda Cariou'le või hävitada. Prince kaebas otsuse edasi teise astme kohtusse ja seekord võitis. Kohus leidis, et nimetatud töödes on lubatud teose kasutamine mitmel järgneval põhjuse. Selleks, et teose kasutamine oleks lubatud ja *fair use*, peab teose teisekordsel kasutamisel originaalteos muunduma niivõrd palju, et tulemuseks oleks täiesti uus ja teise eesmärgiga teos, millel on uus väljendusviis, tähendus ja sõnum. Selleks ei pea ilmingimata kommenteerima või kritiseerima originaalteost, et teos annaks edasi uut sõnumit. Antud juhul oli Cariou must-valgete fotodega raamatu „Yes Rasta“ eesmärgiks edasi anda Rastafaride ja nende elukeskkonna selget naturaalselt ilu. Vastuoluks Prince'i teosed koosnesid suurtest kollaažidest lõuenditel, milles segunesid erinevad värvid ja inimesed olid muundunud väliselt radikaalselt teistsugusteks. Seetõttu otsustas kohus, et antud juhul oli tegemist teose lubatud kasutusega, sest algsest teosest oli tehtud radikaalselt teine teos. Kohus leidis, et isegi, kui teose kasutamine kahjustab originaalteose turgu, siis võib olla siiski lubatud teose kasutamine seni, kuni uue teose olemus ja sihtrühm erinevad originaalteose omast märgatavalt. Arutluse all olnud küsimuses olid Prince'i teosed üleval tippgaleriides ja neid müüdi 2 miljoni dollari eest kunstihuvilistele; samal ajal, kui Cariou

raamatuid müüdi kokku kõigest 8000 dollari eest. Kohus leidis, et Prince'i teosed ei saa kuidagi mõjutada Cariou teose edu oma turul ja sihtrühma seas.⁸⁷

Üks hilisem tuntud kohtulahend tuletatud teose küsimuses on 2008.a kohtuasi *Fairey v. Associated Press* Ameerika Ühendriikidest, kus oli arutluse all küsimus, kas kunstnik Shepard Fairey on rikkunud The Associated Pressi autoriõigusi, luues „Hope“ plakati (Joonis 12), mis põhines The Associated Pressi fotograafi Mannie Garcia poolt loodud fotol (Joonis 11) president Obamast.⁸⁸

Joonis 11. Mannie Garcia foto

Allikas: <http://www.howdesign.com/featured/graphic-design-copyright-laws-inspiration-vs-infringement/>

Joonis 12. Shepard Fairey plakat

Allikas: <http://www.howdesign.com/featured/graphic-design-copyright-laws-inspiration-vs-infringement/>

---

⁸⁷ United States Court of Appeals, Second Circuit. 714 F.3d 694 (2d Cir. 2013), 2013 WL 1760521, *Cariou v. Prince*.

⁸⁸ Harvard Journal of Law & Technology Volume 25, Number 2 Spring 2012. Reflections on the Hope poster case. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v25/25HarvJLTech243.pdf> (02.05.2017)

Kohtuasjas arutas kohus kõigepealt küsimust, et kas Garcia foto üldse kuulub autorikaitse alla ning jõudis järeldusele, et kuulub. Nimetatud fotol on näha autori enda intellektuaalset loomingut, järelikult on tegemist originaalse teosega. Originaalne on foto pildistamise nurk ja poos, milles Obama on tabatud. Hageja tugines oma süüdistustes asjaolule, et Fairey valis oma plakati aluseks just nimelt selle foto tema loomingulise iseloomu pärast. Selle pärast, kuidas fotograaf on Obama antud pildile jäädvustanud kangelaslikus poosis. Kohus leidis, et foto originaalsus võib väljenduda paljudes asjades: pildistamise nurgas, valguses, varjudes, filtrite kasutamises ja ka fotograafi võimes tabada kindlat hetke. Mis ei kuulu kaitse alla, on fotol kujutatud faktid, esemed, maailm ja isikud ehk fotol kujutatud subjektid ning need on vabaks kasutamiseks. Fairey esindajad tuginesid tema kaitsmisel just viimasele, idee/väljendusviisi dihhotoomiale, väites, et plakatil on edasi antud kõigest fotol kujutatud subjekt ehk president Obama näokuju, mis ei kuulu kaitse alla. Fairey eemaldas fotolt tausta, muutis värvid ja eemaldas väljade sügavused. Kohus leidis siiski, et tegemist on originaalse fotoga, sest fotol paistab autori enda intellektuaalne looming.⁸⁹

Veel tugines Fairey oma kaitses teose lubatud kasutamisele. Berni konventsiooni artikkel 9 kohaselt on mõningatel juhtudel lubatud kasutada autoriõigusega kaitstavat materjali, kui see on vajalik täitmaks autoriõiguse peamist eesmärki – kunsti arengu tagamine. Teose lubatud kasutamise doktriin on eluliselt vajalik selleks, et vältida olukorda, kus autoriõiguste kaitse hakkab takistama autoriõiguse eesmärgi täitmist ehk hakkab takistama intellektuaalse loomingu arengut.⁹⁰

Ta tugines asjaolule, et tema teose eesmärk on erinev algse teose eesmärgist. Garcia eesmärgiks oli luua realistlik portree senaator Obamast ning The Associated Pressi fotode peamine eesmärk laiemalt on anda edasi reaalselt infot sellest, mis maailmas toimub. Samal ajal, kui Fairey eesmärgiks oli luua Obamast kangelaslik plakat, mis aitaks kaasa Obama kandideerimisele presidendiks.⁹¹

Lisaks tugines ta eelnevalt juba töös kirjeldatud *Blanch v. Koons* kohtulahendile, viidates, et ka tema lisas algsele teosele märkimisväärselt uut materjali ning muutis sellega kogu teose tähendust. Ta kasutas osa fotost nõ toore materjalina, et luua selle põhjal midagi

---

⁸⁹ Harvard Journal of Law & Technology Volume 25, Number 2 Spring 2012. Reflections on the Hope poster case. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v25/25HarvJLTech243.pdf> (02.05.2017)

⁹⁰ Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.

⁹¹ Harvard Journal of Law & Technology Volume 25, Number 2 Spring 2012. Reflections on the Hope poster case. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v25/25HarvJLTech243.pdf> (02.05.2017)

fundamentaalselt erinevat: kangelaslik ja inspireeriv poliitiline plakat. Hageja väitis aga vastu, et mõlema teose eesmärk oli tegelikult sama: tabada teosele Barack Obama olemus ning lisas, et kuna Fairey teenis plakatite müügilt kasumit ehk kasutas teost kommertslikeks eesmärkideks, siis ei saa lugeda seda teose lubatud kasutamiseks.⁹²

Aastal 2010 jõudis lõpuks pikk ning kulukas kohtuasi lõpule ning osapooled võtsid vastu kompromisskokkuleppe. Kompromissis lepiti kokku, et kumbki pool ei tagane oma juriidilistest seisukohtadest, kuid Fairey ei kasuta enam teost ilma The Associated Pressi litsentsita ning edaspidi jagavad kõiki õiguseid, mis on seotud „Hope“ plakatiga.⁹³

„Hope“ plakati lahend on hea näide sellest, kuidas autoriõiguse ja teose lubatud kasutamise eesmärk on vastuolus nende reaalse kasutamisega tänapäeval. Autoriõiguse eesmärk on soodustada intellektuaalse loominguga arengut. Seetõttu on autoriõiguses sätestatud teose lubatud kasutamise erandid, sest ilma nendeta oleks oht, et autoriõigus hakkaks takistama intellektuaalse loominguga arengut, kuid just sellel eesmärgil on autorite õigused üldse kaitse alla võetud. Ei saa lubada monopolistlikku kaitset intellektuaalsele omandile, sest see hakkaks takistama loominguga protsessi.

Tuletatud teoste ja autoriõiguse rikkumist analüüsid hinnatakse paljusid olulisi erinevaid asjaolusid, kuid kõige olulisem neist on see, kas uus loodud teos on vana teose „uus versioon“ või on autor andnud talle midagi olulist juurde, mille tulemusel on valminud teos oma olemuselt, iseloomult ja eesmärgilt fundamentaalselt teine teos: ta on saanud uue väljendusviisi või sõnumi.

Autoriõiguse peamiseks eesmärgiks on intellektuaalse loominguga säilimine ja areng. Sellele eesmärgile aitab kaasa selge ja läbipaistev autoriõiguse süsteem. Tänapäeval on see veidi segane. Hägune on piir idee ja tuletatud teose vahel. Hägune on ka piir teose lubatud kasutamise osas, mis on paindlik, kuid seetõttu ka raskesti mõistetav ja rakendatav. Tihti tuginetakse ka otsustes terve mõistuse põhimõttele, mis tähendab, et hinnatakse kas tavaline keskmine inimene teeks kahel teosel vahet või peaks neid ühe sama autori töö erinevateks versioonideks. Hinnatakse ka märkimisväärseid sarnasusi. Kui uus teos on märkimisväärselt sarnane mõnele teisele teosele ja „tavaline keskmine inimene“ saab sellest aru ning terve mõistus ütleb, et üks

---

⁹² Harvard Journal of Law & Technology Volume 25, Number 2 Spring 2012. Reflections on the Hope poster case. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v25/25HarvJLTech243.pdf> (02.05.2017)

⁹³ *Ibid.*

teos on loodud teise alusel või tugineb sellele, siis kohtute hinnangul on enamasti tegemist autoriõiguse rikkumisega.⁹⁴

Kohtutel on lubatud teha veel erandeid, kui need teenivad autoriõiguse eesmärki. See aga tähendab, et puuduvad igasugused kindlad piirid selleks, et määrata millisel juhul on tegu lubatud teose kasutamisega ning millisel juhul mitte. Otsuse selle kohta võtab vastu kohus vaadeldes iga asja eraldi ja subjektiivselt. Mis tähendab, et autorid ei saa teoseid luues olla kindlad, ega nad ei pane enese teadmata toime autoriõiguse rikkumist. Lisandub veel asjaolu, et enamuse loomingu on nuginii vähemal või rohkemal määral juba varasema loomingu mingil määral kopeerimine. Kas teadlikult või alateadlikult sellest inspiratsiooni saades. Euroopa Liidus tuleb veel arvestada asjaoluga, et autorite õigused on võetud väga kõrge kaitse alla ja oht oma teosega kellegi teise õigusi rikkuda on suur. See aga tõstatab küsimuse, et kas autoriõiguse sellisel kujul teostamine ei ole vastuolus autoriõiguse seaduse eesmärgiga? Kas iga teose loomisega kaasnev oht saada kaela kohtuasi ei hakka piirama kunstnike intellektuaalset loomingut ning teoste loomist? Abraham Drassinower on kirjutanud: „Sinu ütlemine ei tohiks rikkuda minu vabadust midagi oma sõnadega öelda“.⁹⁵

Samm eesmärgile lähemale oleks Euroopa ja Eesti õigussüsteemis rakendada Ameerika õigussüsteemis kasutusel olevaid *fair use* doktriiniga loodud kindlaid faktoreid, mida kohtud peavad hindama reprodutseerimisega seotud kohtuasju arutades. See leevendaks täna Euroopa Liidus kehtivat karmi kaitset autorite õigustele, võimaldades kohtutel teha erandeid teoste kasutamisel, hinnates teoste sisu, sõnumit, eesmärki, proportsioone, sihtturgusid jms. Miks peaks olema keelatud luua teos, mis sisaldab teadlikult või juhuslikult väikest osa teisest teosest ning mille sõnum ja sihtturg on täiesti erinev? Kas see ei ole vastuolus autoriõiguse eesmärgiga – uute teoste loomisega? Infoühiskonna direktiivi artikkel 5 ütleb, et lubatud on teose juhuslik sisaldumine teises teoses⁹⁶. Kuidas on võimalik objektiivselt hinnata, kas tegemist on juhusliku või teadliku teose kasutamisega? Autori hinnangul aitaksid *fair use* faktorid luua selgema ja kergemini hinnatavama piiri tuletatud teose ja vaba idee vahelisele konfliktile ning sellega aitaksid teenida autoriõiguse peamist eesmärki – aitaksid tagada intellektuaalse loomingu arengut ning uute teoste loomist.

---

⁹⁴ Harvard Journal of Law & Technology Volume 25, Number 2 Spring 2012. Reflections on the Hope poster case. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v25/25HarvJLTech243.pdf> (02.05.2017)

⁹⁵ Drassinower, A. What's wrong with copying? London: Harvard University Press 2015, lk 58.

⁹⁶ European Parliament Directive No 2001/29/EC of 22 May 2001 harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. OJ L 167, 22.6.2001.

3. KUNSTIPADA

Kunstipada on Klaasissepa OÜ-le kuuluv klaasikunstiga tegelev kauplus. Klaasissepa OÜ on asutatud 1997. aastal ning ta tegevusalaks on lehtklaasi töötlemine ning klaasist erilahenduste valmistamine. Aastal 2002 loodi Klaasissepa OÜ allüksusena Kunstipaja nimeline klaasikauplus, mis esialgu tegeles värvilise lehtklaasi müügiga. Aja arenedes lisandus ka klaasikunstiks vajalike tarvikute, tööriistade ja muude materjalide müük. Tänapäevaks moodustab suure osa Kunstipaja tegevusest klaasikunsti valmistamine ja kursuste korraldamine. Korraldatakse klaasisulatuse ja Tiffany vitraaži kursuseid kõigile huvilistele. Kunstnikud valmistavad müügiks ja tellimuse peale erinevaid klaasikunsti objekte. Tegeletakse klaasisulatusega, Tiffany vitraažiga, klassikalise vitraažiga, klaasimaaliga, mosaiigiga jne.

3.1 Klaasikunst

Klaas koosneb peamiselt sulatatud liivast, mis on segatud naatriumkarbonaadi ja lubjakiviga. Liivast sulatatakse klaas 1300-1700°C kraadi juures.⁹⁷ Värvilise klaasi saamiseks lisatakse sulamisprotsessis juurde erinevaid metalloksiide, näiteks raud-, vask-, koobalt- või magneesiumoksiid.⁹⁸ Kui klaas jahutada 250°C kraadini, siis on võimalik temast puhuda, vormida, keerutada või venitada kauneid kunstilisi klaasesemeid.

Klaasi leiutamine on kindlasti üks tähtsamaid saavutusi kultuuriajaloo. Klaas on olulist rolli mänginud läbi mitmete sajandite ja ühiskondade. Klaasi dekoratiivelemendina ja kunsti loomiseks on kasutatud juba aastatuhandeid. Esimesed klaasist helmed on leitud Egiptusest ja on pärit 3000 aastat eKr.⁹⁹ Esimeste tehnikatena olid kasutusel tuum- ja varbtehnikad ning mosaiikklaasitehnika. Varbtehnikas jaoks valmistati metallvarva otsa savist tuum, millele hakati koguma kuuma klaasimassi. Esemid kaunistati värviliste klaasniitidega ja siluti üle metalltööriistadega. Aastal 1500 eKr kasutusele võetud mosaiikklaasitehnikas valmistati kauneid

---

⁹⁷ Pascual, E, Beveridge, P, Domenech, I. Klaas. Sulatustehnikad. Eesti: Tormikiri OÜ 2004., lk 24.

⁹⁸ *Ibid*, lk 27.

⁹⁹ Potter, N, Douglas, J. Tiffany. London: Octopus Publishing Group Ltd 2005, Lk 28.

värvilisi anumaid ja kausse kuumutades kokku varem ette valmistatud mosaiikklaasi tükke. Tänapäeval tuntud klaasipuhumise tehnika avastati I sajandil eKr ning see levis üle maailma ning selle populaarsus ajas aina kasvas. 1271. aastal koostati Veneetsias esimene klaasimeistrite tsunfti põhikiri. Tsunftis kehtis range kord, mille eesmärgiks oli salastatud koostisosade, valemite ja tehnikate kaitsmine ning iga meistrit, kes väljapoole Itaaliat tööle asuda püüdis, karistati rängalt.¹⁰⁰ Veneetsia klaasikunstnikud olid väga leidlikud, arendasid välja uusi tehnikaid ja klaasitüüpe ning nende kunsti hakati jäljendama kogu maailmas, millega klaasikunsti populaarsus kasvas kiiresti.

Keskajal hakati lisaks klaasi sulatamisele ja puhumisele, valmistama ka klaasist vitraaže. Vitraaže valmistati kiriku akendele ning need kujutasid endast tinaraamidesse paigutatud värvilisi klaase. Selliseid vitraaže valmistatakse tänapäevani ning need on tuntud klassikaliste vitraažidena. 19. sajandi lõpus töötas Ameerika kunstnik Louis Comfort Tiffany välja uue vitraažitehnika, mis nimetati tema järgi Tiffany vitraažiks. See kujutab endas väikeste värviliste klaasitükkide liitmist vaskteibi ja tinaga ning see tehnika võimaldas luua detailsemaid ja väiksemaid vitraaže, kui klassikaline tinaliistudega vitraaž. Eriti kuulsad on Tiffany-lambid.

Tänapäeval kasutatakse klaasi palju ka skulptuuride valmistamises, mis sai alguse Tšehhoslovakiast.

3.2 Autoriõigused Kunstipajas

Kuna klaasikunsti näol on tegemist kujutava kunstiga, siis puutub Kunstipada väga tihti kokku autoriõiguse küsimustega. Tuleb jälgida, et kellegi teise autoriõigusi ei rikuta ning samal ajal kaitsta enda õigusi.

Üks põnevamaid juhtumeid puudutas Tiffany tehnikas valmistatud klaasist linde. Kunstipaja kunstnik sai oma lindude (Joonis 13) valmistamiseks inspiratsiooni klaasikunstnik Maria Barberi lindudest (Joonis 14).

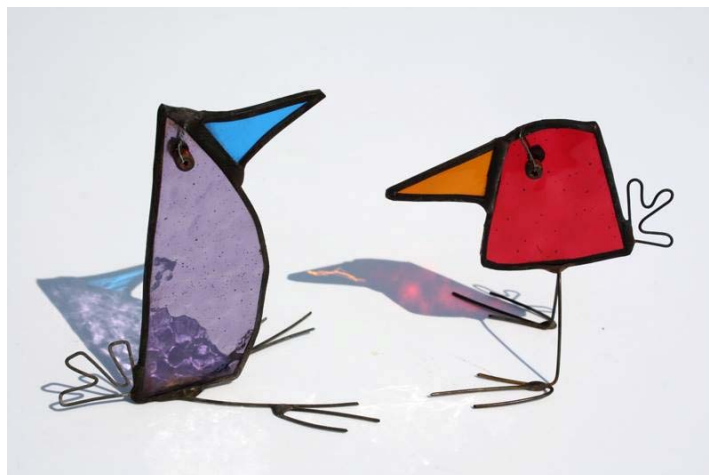
---

¹⁰⁰ Pascual, E, Beveridge, P, Domenech, I. Klaas. Sulatustehnikad. Eesti: Tormikiri OÜ 2004., lk 11-12, 14-15.

Joonis 13. Kunstipaja linnud

Allikas: Autori foto

Joonis 14. Maria Barberi linnud

Allikas: <http://mariabarber-glassart.co.uk/>

Nagu teada, siis on ideed kasutamiseks vabad ning selle alusel valmistas kunstnik samal ideel põhinevad, kuid täiesti oma loomingu järgi klaasist linnud. Foto lindudest pandi üles Kunstipaja Facebooki lehele, mille peale esitas Maria Barber kaebuse ja lasi foto eemaldada. Ta väitis oma kaebuses, et Kunstipaja linnud on tuletatud tema lindudest ja rikuvad seega tema autoriõigusi.

Analüüsisides antud juhtumit Euroopas ja Eestis kehtiva autoriõiguse seaduse järgi, tuleb hinnata järgnevaid faktoreid:

1. Originaalsus. Selle standardi järgi kuuluvad nii Maria Barberi, kui ka Kunstipaja linnud autoriõiguse kaitse alla, kuna on autori isikliku intellektuaalse loomingu tulemus.

Mõlemad autorid on loomeprotsessis saanud teha vabu valikuid, valides lindude suurused, keha ja noka kujud, klaaside värvid. Ka lindude silmad, saba ja peakatted erinevad teineteisest. Seega võib kindlalt väita, et mõlema teose autorid on teose loomise protsessis saanud teha vabu valikuid. Kui hinnata lõpptulemuse originaalsust, siis on raske hinnata, millisele tulemusele võiks kohus jõuda. Tegemist on sarnaste töödega ja kohus võib antud juhul leida, et sarnasus on liiga suur ning tegemist on tuletatud teosega, kuid originaalsuse standardi järgi, mis ütleb „autori enda intellektuaalse loomingu tulemus“, on mõlema teose puhul tegemist originaalsete eraldiseisvate töödega. Drassinower on oma raamatus „What’s wrong with copying?“ analüüsinud, et tegelikkuses võib eksisteerida ka kaks identset tööd paralleelselt, kui nad mõlemad on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus. Autoriõiguse seaduse originaalsuse standardi järgi on nad mõlemad originaalsed, kuigi kumbki pole unikaalne. Identus või sarnasus võib olla ka täiesti juhuslik.¹⁰¹

2. Idee/väljendusviisi dihhotoomia. Mõlemad autorid on oma teose ehitanud üles samale ideele, kuid väljendusviisid on täiesti erinevad. Mõlema teose ideeks on klaasist lind traadist jalgadel. Väljendusviiside erinevus seisneb eelmises punktis loetletud välistes erinevustes ja teoste loomisel tehtud erinevates autoripoolsetes valikutes. Autoriõigus ei anna kellelegi monopolistlikku õigust ideede üle. Isegi, kui need ideed on originaalsed ja uudsed.¹⁰²
3. Vaba kasutuse artikkel. Kui kohus leiab, et tegemist on liiga sarnaste teostega, siis Euroopa Liidu ja Eesti seaduste järgi teose kasutamine sellisel kujul lubatud ei ole.¹⁰³

Kunstis saadakse tihti inspiratsiooni ümbritsevast. Ka klaasikunstiga on nii. Alljärgneva juhtumi puhul sai Kunstipaja kunstnik inspiratsiooni ühest joonistusest, mis kujutas papagoid. Kunstnik soovis valmistada klaasvitraaži, mis kujutab suurt punase sulestikuga aara papagoid ning võttis kavandi joonistamiseks subjekti papagoi näol ühelt internetist leitud fotolt. Joonistusest (Joonis 15) inspireerituna valmis Tiffany vitraaž papagoist (Joonis 16).

---

¹⁰¹ Drassinower, A. What’s wrong with copying? London: Harvard University Press 2015, lk 85.

¹⁰² Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.

¹⁰³ AutÕS, RT I, 31.12.2016, 20, §19

Joonis 15. Joonistus

Allikas: <http://drawingimage.com/files/3/Colorful-Parrot-Drawing.jpg>

Joonis 16. Tiffany vitraaž

Allikas: Autori foto

Analüüsid neid kahte teost samade standardite järgi:

1. Originaalsus. Mõlema teose puhul on tegemist originaalse teosega. Teoste värvitoonid ja kujundid on küll sarnased, kuid see tuleneb asjaolust, et antud objekti kujutamine on oma olemuse tõttu piiratud. Aara papagoide elutruult kujutades on seega valikud piiratud ning seda tuleb teoseid analüüsid kindlasti hinnata. Valmisteseid võrreldes on tegemist sarnaste töödega ja võib aimata, et tegemist on tuletatud teosega.

2. Idee/väljendusviisi dihhotoomia. Mõlemad teosed põhinevad samal ideel: Punane Aara istumas puuoksal. Teoste väljendusviisid, so värvid, papagoi poos jms on sarnased. Erinevus on väljendusvormis: ühe puhul on tegemist joonistusega, teise puhul vitraažiga, kuid seaduse silmis see ei loe. Nagu juhtus kohtuasjas *Rogers v. Koons*¹⁰⁴, võib ka selle juhtumi puhul kohus otsustada, et tegemist on joonistuse reprodutseerimisega.
3. Vaba kasutuse artikkel. Euroopa Liidu ja Eesti õigussüsteemis selline teose reprodutseerimine ei oleks lubatud, kuid Ameerika *fair use* doktriini järgi saaks hinnata, et tegemist on täiesti erineva sõnumi, iseloomu ja eesmärgiga teosega; Nende sihtturud on täiesti erinevad ja seega peaks olema lubatud teose sellisel kujul kasutamine.

See on ka hea näide sellest, kuidas Ameerika *fair use* doktriin koos kindlaks määratud faktoritega, mida hinnata, aitab vältida olukorda, kus keelatakse kasutada teost inspiratsiooniks täiesti teisel eesmärgil ja täiesti teisel turul. Mis omakorda võib viia intellektuaalse loomingu piiramiseni. Viies õigussüsteemi sisse kindlad erandid ja faktorid, mille järgi neid erandeid hinnata, saaks tagada, et autoriõiguste kaitse ei lähe vastuollu autoriõiguse eesmärgiga ning aitaks kindlustada, et ühe autori õiguste kaitsmine ei hakka piirama ebaratsionaalselt teise autori õigust luua oma teoseid. See aga omakorda aitaks täita autoriõiguse peamist eesmärki, see on intellektuaalse loomingu areng ja uute teoste loomine.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ United States Court of Appeals, Second Circuit. April 2, 1992. *Rogers v. Koons*

¹⁰⁵ AutÕS. RT I, 31.12.2016, 20, §1, lg1.

KOKKUVÕTE

Teose autoriõiguse olemasolu hindamiseks tuleb analüüsida mitmeid erinevaid aspekte: teose originaalsust mitme nurga alt; teose loomise protsessi ning seda, kui palju on autor teinud iseseisvaid ja vabu valikuid selle jooksul; valminud tulemust – kas selle näol on tegemist autori isikliku loominguga ning lisaks tuleb analüüsi käigus eraldada teineteisest idee, millel teos põhineb ning selle idee väljendusviis.

Lisaks on autoriõiguse seadustesse ja lepingutesse sisse viidud erandid, millel on lubatud kasutada teist teost ilma autori nõusolekuta ja tasu maksmata. Euroopa Liidus ja Eestis ei ole seda veel rakendatud, kuid Ameerika õigussüsteemis on välja kujunenud küllaltki hästi töötav *fair use* doktriin, mis määrab kindlaks faktorid, mida kohtud peavad hindama, arutades, kas tegemist on teose lubatud kasutamisega või mitte. See lihtsustab kohtute tööd ja muudab autoriõiguse süsteemi selgemaks ja läbipaistvamaks ka autorite jaoks, aidates kaasa intellektuaalse loomingu arengule.

Töö esimeses osas keskendub autor autoriõiguse olemusele, kirjeldades Eesti autoriõiguse seadusest tulenevaid peamisi printsiipe ja definitsioone. Seadusest selgus, et kaitse alla kuuluvad kõik teosed, mis on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus. Lisaks selgusid ka seadusest tulevad piirangud ja keelud, nagu näiteks tuletatud teoste loomise õigus, mis kuulub ainult esialgse teose autorile. Esimeses peatükis analüüsis autor ka teisi autoriõiguseid reguleerivaid õigusakte ning nende loomise ajalugu. Olulisemad käsitletud õigusaktid olid Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon ning TRIPS ja WCT kokkulepped. Kõigis nimetatud õigusaktides on välja toodud, et autoriõiguse kaitse alla kuuluvad vaid teoste väljendusviisid, mitte ideed, millel teosed põhinevad, kuid üheski neist ei ole sätestatud konkreetset piiri idee ja väljendusviisi vahel.

Töö esimeses peatükis analüüsis autor ka lühidalt Euroopa Liidu poolt välja antud autoriõiguseid reguleerivaid õigusakte, millest olulisem oli Infoühiskonna direktiiv 2001/29/EC, mis harmoniseeris horisontaalselt kõiki autoriõiguseid ning mille eesmärgiks oli võtta autoriõigused

kõrge kaitse alla. Infoühiskonna direktiivis defineeriti ka esimest korda autoriõiguse üks olulisemaid põhimõtteid – originaalsuse standard.

Töö teises osas analüüsis autor lähemalt autoriõiguses esinevaid konflikte, vastuolusid ja häguseid piire. Seaduse alusel on keelatud luua teostest tuletatud teoseid, kuid samas on ideed vabad. Teises peatükis proovis autor leida vastust küsimusele „Kuidas määratleda piiri tuletatud teose ja vaba idee vahel?“. Selleks analüüsis autor erinevaid Euroopa ja Ameerika kohtute kohtulahendeid, millest selgus, et autoriõiguse seisukohalt on ühed olulisemad põhimõtted originaalsuse standard ja idee/väljendusviisi dihhotoomia. Originaalsuse standardi on Euroopa Liit üheselt defineerinud ja see ütleb, et teos on originaalne, kui ta on autori enda intellektuaalse loomingu tulemus. Kusjuures oluline sealjuures ei ole asjaolu, et teos oleks unikaalne või uudne, vaid ta peab pärinema autorilt endalt ja see peab väljenduma läbi loomisprotsessi tehtud vabades valikutes.

Teises peatükis defineeris autor ka tuletatud teose olemuse ning analüüsis olukordi, millistel tingimustel on teose kasutamine ilma autori nõusolekuta lubatud. Selles osas leidis mitmeid häid näiteid Ameerika kohtute praktikast, mis tuginevad samadele Berni konventsioonist tulevatele põhimõtetele, mis kehtivad ka Euroopa Liidus ja teistes konventsiooniga liitunud riikides. Ainus erinevus on see, et Ameerika õigussüsteemi on sisse viidud täienduseks kindlad faktorid, mille järgi kohtud hindavad, millistel juhtudel on tuletatud teoste loomine lubatud. Neid faktoreid nimetatakse *fair use* doktriiniks ja lahendeid analüüsid selgus, et need aitavad autoriõiguse seaduse muuta selgemaks ja läbipaistavamaks nii kohtute kui ka autorite jaoks. Lisaks aitavad sellised faktorid tagada seda, et ühe autori õiguste kaitse ei hakaks takistama teise autori õigust luua oma teoseid ehk need aitavad säilitada intellektuaalse loomingu arengu, mis on autoriõiguse peamine eesmärk.

Töö kolmandas peatükis kirjeldas autor lühidalt klaasikunsti olemust ning klaasikunstiga tegeleva ettevõtte Kunstipada tegevust ja seal esinenud tuletatud teose ja vaba idee vahelisi konflikte. Autor analüüsis esinenud konflikte läbi peamiste autoriõiguse põhimõtete: originaalsuse standard, idee/väljendusviisi dihhotoomia ja teose lubatud kasutamine. Analüüside tulemusel selgus, et hetkel Euroopa Liidus kehtiva autoriõiguse seaduse ja praktika järgi on peaaegu võimatu ennustada, millisele tulemusele jõuaks antud asjades Euroopa Kohus, kuna puuduvad siiski kindlad faktorid, millest lähtuda ja iga asja vaadeldakse individuaalselt.

Kunstipaja näiteid analüüsidis tuli välja, et ka Euroopa Liit ja Eesti õigussüsteem vajaksid Ameerika õigussüsteemi eeskujul kindlaid ja selgemaid faktoreid, mille järgi saaks hinnata, kas teose kasutamine on lubatud või mitte. Kuna piir idee ja tuletatud teose vahel on jätkuvalt hägune ja lõplik kohtu seisukoht tuletatud teoste osas on ettearvatu, siis aitaksid täpsemad faktorid tõmmata selgemat piiri autoriõiguses täna valitsevale hägusele piirile. Kui autorite õiguste kaitsmine liiga jäigaks ja karmiks ajada, siis võib see hakata takistama intellektuaalse loominguga arengut ja uute teoste tekkimist. See aga on vastuolus eesmärgiga, mille nimel kogu autoriõiguse süsteem on loodud.

Töös analüüsitud kohtulahenditest ilmnes, et ühel juhul võib isegi üksteist sõna kuuluda autorikaitse alla, samas, kui kaks väga sarnast joonistust ei riku kellegi õigusi. See tõstatab küsimuse, et kas üheteistkümnelt sõna autorikaitse alla panemine on mõistlik jätkusuutliku loominguga tagamiseks ning kas see ei ole liigselt piirav teiste autorite õiguste suhtes? Teisalt, kas joonistusel kahe objekti asukoha muutmine on piisav, et tekiks kaks iseseisvat teost, mis ei riku kellegi õigusi? Euroopa Liidu põhiõiguste põhikirjas on sätestatud, et kunst peab olema vaba iga sugustest piirangutest ja kitsendustest. Piiranguid neile on õigus teha ainult juhul, kui need on hädavajalikud kaitsmaks teiste õigusi ja vabadusi. Autoriõiguste teostamine ei tohiks takistada loomingulise tegevuse jätkusuutlikku arengut.

Ronald Dworkin on oma raamatus „Õiguse impeerium“ kirjutanud: „Õilsam õigus peidab end ebatäiuslikkus, vähim õilsas olemasolevas õiguses, mis muudab end järk-järgult niisuguseks, nagu ta soovib olla täiuslikumal kujul, kahtlemata takerdudes, vahepeal saavutatut käest lastes, vahepeal edusamme tehes, jõudmata kunagi lõpliku täiuseni, ent olles iga uue põlvkonna ajal parem kui eelneva ajal“¹⁰⁶. Nii on ka autoriõigusega, kus tänaseni eksisteerib halle alasid, häguseid piire, konflikte ja ebaselgeid standardeid, kuid mis ajast aega ennast siiski pidevalt parandab ja täiendab.

---

¹⁰⁶ Dworkin, R. Õiguse impeerium. Tallinn: Valgus 2015, lk 481.

LÜHENDID

AutÕS – Autoriõiguse seadus¹⁰⁷.

BIRPI - *Bureaux Internationaux Reunis pour la Protection de la Propiete Intellectuelle (United International Bureaus for Protection of Intellectual Property)*¹⁰⁸. (Intellektuaalomandi kaitse rahvusvaheline büroo) – autori tõlge.

CJEU – *Court of Justice of the European Union*¹⁰⁹. Euroopa Liidu Kohus.

TRIPS - *Trade-related aspects of intellectual property rights*¹¹⁰. (Intellektuaalomandi õiguse kaubandusega seotud asjaolude kokkulepe) – autori tõlge.

WCT – *World Intellectual Property Organization Copyright Treaty*¹¹¹. (Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni Autoriõiguse leping) – autori tõlge.

WIPO – Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon¹¹²

---

¹⁰⁷ Riigi Teataja. Lühendid ja nende vasted. riigiteataja.ee/lyhendid.html (30.03.2017)

¹⁰⁸ Acronym Finder. What does BIRPI stand for? [www.acronymfinder.com/Bureaux-Internationaux-Reunis-pour-la-Protection-de-la-Propiete-Intellectuelle-\(United-International-Bureaus-for-Protection-of-Intellectual-Property\)-\(BIRPI\).html](http://www.acronymfinder.com/Bureaux-Internationaux-Reunis-pour-la-Protection-de-la-Propiete-Intellectuelle-(United-International-Bureaus-for-Protection-of-Intellectual-Property)-(BIRPI).html) (30.03.2017)

¹⁰⁹ European Union. Court of Justice of the European Union. europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_en (30.03.2017)

¹¹⁰ World Trade Organization. TRIPS material on the WTO website. www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm (30.03.2017)

¹¹¹ World Intellectual Property Organization. WIPO Copyright Treaty. www.wipo.int/treaties/en/ip/wct (30.03.2017)

¹¹² Välisministeerium. Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon. www.vm.ee/et/maailma-intellektuaalse-omandi-organisatsioon (30.03.2017)

KASUTATUD ALLIKAD

RAAMATUD JA ARTIKLID

- 1) Derclaye, E. Research Handbook on the Future of EU Copyright. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited 2009.
- 2) Drassinower, A. What's wrong with copying? London: Harvard University Press 2015.
- 3) Dreier, T, Hugenholtz, P. B. Concise European Copyright Law. Second Edition. Holland: Kluwer Law International B.V 2016.
- 4) Dworkin, R. Õiguse impeerium. Tallin: Valgus 2015.
- 5) Elsen, A, Merryman, J. Law, Ethics and the Visual Arts. Fourth Edition. Holland: Kluwer Law International 2002.
- 6) Gervais, D.J. International Intellectual Property. A Handbook of Contemporary Research. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited 2015.
- 7) Lepik, G. Teose originaalsus Eesti ja Euroopa autoriõiguses. Tartu: Juridica, 2015, nr 9.
- 8) Merryman, J.H, Elsen, A.E. Law, Ethics and the Visual Arts. Fourth Edition. Holland: Kluwer Law International 2002.
- 9) Pascual, E, Beveridge, P, Domenech, I. Klaas. Sulatustehnikad. Eesti: Tormikiri OÜ 2004.
- 10) Potter, N, Douglas, J. Tiffany. London: Octopus Publishing Group Ltd 2005.
- 11) Seville, C. EU Intellectual property law an policy. Second edition. Suurbritannia: Edward Elgar Publishing Limited.
- 12) Synodinou, T-E. Codification on European law. Challenges and Perspectives. Holland: Kluwer Law International 2012.
- 13) Walter, M. M, Lewinski, S. European Copyright Law. A Commentary. Ameerika Ühendriigid: Oxford University Press 2010.

ÕIGUSAKTID JA KOHTULAHENDID

- 14) Autoriõiguse seadus. RT I, 31.12.2016, 20.
- 15) CJEU. 07.03.2013, C-145/10, *Painer*.

- 16) United States Court of Appeals, Second Circuit. 714 F.3d 694 (2d Cir. 2013), 2013 WL 1760521, *Cariou v. Prince*.
- 17) CJEU. 16.07.2009, C-5/08, *Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening*.
- 18) United States Court of Appeal for the Second Circuit, 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006), *Roger v. Koons*.
- 19) European Parliament and Council Directive No 2006/116/EC of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights, OJ L 372, 27.12.2006.
- 20) European Parliament Directive No 2001/29/EC of 22 May 2001 harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. OJ L 167, 22.6.2001.
- 21) Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. RT II 1994, 16, 49.
- 22) WIPO. WIPO Copyright Treaty. TRT/WCT/001. 20.12.1996.
- 23) United States Court of Appeals, Second Circuit. April 2, 1992. *Rogers v. Koons*
- 24) CJEU. 08.06.1971, C -78/70, *Deutsche Grammophon vs. Metro SB*.
- 25) Harju MKO 2-02-5307

ELEKTROONILISED ALLIKAD

- 26) Access to European Union Law. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT> (27.03.2017)
- 27) Acronym Finder. What does BIRPI stand for? [www.acronymfinder.com/Bureaux-Internationaux-Reunis-pour-la-Protection-de-la-Propriete-Intellectuelle-\(United-International-Bureaus-for-Protection-of-Intellectual-Property\)-\(BIRPI\).html](http://www.acronymfinder.com/Bureaux-Internationaux-Reunis-pour-la-Protection-de-la-Propriete-Intellectuelle-(United-International-Bureaus-for-Protection-of-Intellectual-Property)-(BIRPI).html) (30.03.2017)
- 28) Copyright Law of the United States (Title 17) , <https://www.copyright.gov/title17/92chap1.html> (01.05.2017)
- 29) Euroopa Komisjon. EU Charter of Fundamental Rights. ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm (30.03.2017)
- 30) Euroopa Liidu sõnastik. et.euabc.com (27.03.2017)
- 31) European Union. Court of Justice of the European Union. europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_en (30.03.2017)
- 32) Fisher, W W. Copyright. Encyclopædia Britannica 2009. www.britannica.com/topic/copyright#ref157947 (27.03.2017).
- 33) Harvard Journal of Law & Technology Volume 25, Number 2 Spring 2012. Reflections on the Hope poster case. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v25/25HarvJLTech243.pdf> (02.05.2017)
- 34) Riigi Teataja. Lühendid ja nende vasted. riigiteataja.ee/lyhendid.html (30.03.2017)

- 35) University of Minnesota. Libraries. „Understaning fair use“, <https://www.lib.umn.edu/copyright/fairuse> (01.05.2017)
- 36) Välisministeerium. Maaailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon. www.vm.ee/et/maailma-intellektuaalse-omandi-organisatsioon (30.03.2017)
- 37) WIPO. Inside WIPO. www.wipo.int/about-wipo/en (27.03.2017)
- 38) WIPO. WIPO – A Breaf History. www.wipo.int/about-wipo/en/history.html (27.03.2017)
- 39) World Intellectual Property Organization. WIPO Copyright Treaty. www.wipo.int/treaties/en/ip/wct (30.03.2017)
- 40) World Trade Organization. TRIPS material on the WTO website. www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm (30.03.2017)
- 41) WTO. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement),1994. www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/details.jsp?group_id=22&treaty_id=231 (27.03.2017)

SUMMARY

CONFLICT OF COPYRIGHT AND FREEDOM OF IDEAS IN FIGURATIVE ARTS ON THE EXAMPLE OF KUNSTIPADA

Kadri Sepp

Language: Estonian

Figures: -

Pages: 38

Tables: -

References: 112

Appendixes: –

Keywords: intellectual property, copyright, derivative work, figurative arts, freedom of ideas, fair use, reproduction, originality standard

The purpose of the copyright law is to maintain the continuity of culture and intellectual creation. The copyright protection does not apply on ideas, but it is forbidden to create derivative works without the permission from the author of the original work. The laws and directives regulating the rights of the authors do not provide definition where to draw the line between derivative work and free idea. And is the line sufficient to provide the development of intellectual creation and culture? This subject is very intriguing, because there is grey line between derivative work and free idea, but at the same time this line is vitally important for authors when they create art.

This subject is novel in Estonia, because there are not much court practice, analyses and specific regulations regarding copyright, derivative works and the fair use of works in figurative arts. The subject is also very topical, because European Union is moving towards stricter regulations in copyright law, but this could eventually lead to the point where the system will start working against the purpose of copyright law, which is the development of intellectual creation.

The main purpose of this work was to analyse current regulations, court cases and cases occurred in Kunstipada, company who operates in the field of glass art, to find out where is the line between free idea and derivative work. To achieve this goal, author conducted case analyses and their comparative analyses. Due to the fact that glass art belongs in the field on figurative arts, the author focused mainly on the cases and regulations regarding this field and tried to find the line on that view of point.

To determine the copyright validity one must analyse many aspects: the originality of the work; the process of creating the work and how much the author have had independent and free choices in that process and the final work – is it the independent intellectual creation of the author. In addition, there must be separated the idea of the work and the expression of that idea, because only the expression is under protection.

The laws regulating copyright also allow to do exceptions when using another authors work without permission, but these exceptions are not fixed in European Union and so the court will look each case individually, which means that the outcome is mostly unpredictable. To reduce the unpredictability of the system American copyright has implemented fair use doctrine in its copyright law. The fair use doctrine determines four fixed factors which are the main factors what courts have to evaluate and consider when discussing copyright infringement cases. These factors are making the copyright system clearer and more transparent for the courts and authors.

In the first part of the work author focused on the nature of copyright, describing the main principles and definitions coming from Estonian copyright law. It revealed that all works that are the result of authors own intellectual creation, are valid for copyright protection. Copyright law also determines the restrictions, for example the prohibition to create derivative works. The first chapter also contains analyses of other acts regulating copyright and their history. Most important acts discussed were Berne convention on literary and artistic works, Trade-related aspects of intellectual property rights (TRIPS) and World Intellectual Property Organization Copyright Treaty (WCT). All those acts confirmed that only expressions are valid for protection and ideas are free to use, but none of those acts described how to isolate idea from expression.

In the first chapter, author also analysed the laws and directives regulating European Union copyright system. The main directive regarding the subject of this works is Information Society directive 2001/29/EC, because this is the first directive harmonising the copyright system horizontally. It is also the directive which declared that copyrights must be taken under high

protection in European Union. In addition, this directive contains the exact definition of originality standard.

In the second part of work author analysed the conflicts and grey lines appearing in copyright system. The law prohibits creating derivative works, but the ideas are free to use. Author analysed and compared European and American courts cases to find out where is the line between derivative work and free idea. Most important factors for evaluating the line are originality standard and idea/expression dichotomy. European Union has defined originality standard and originality in copyright does not mean that the work must be novel or unique, it means that the work must be authors own intellectual creation.

The second paragraph contains also the analysis of derivative work, its nature and exceptions when it is allowed to use another author work without permission. There were many good examples from American courts, which are working on the same bases as other countries who have signed the Berne convention. The only main difference is fair use doctrine which has determined four fixed factors for evaluating copyright infringements on derivative works. These factors are helping to make the system clearer for all. In addition, they help to ensure that protecting one author's rights does not come in way for another author's right to create his own art.

In the last part of the work author described the nature of glass art, the activity of Kunstipada and conflicts occurred in Kunstipada. Author analysed these conflicts through main copyright principles: originality standard, idea/expression dichotomy and the exceptions when creating derivative works. Analysis revealed that at the moment it is almost impossible to predict what decision the European Court of Justice or Estonian courts would make, because there are not any specific factors to evaluate and each case are discussed individually. Again, author found that American fair use doctrine would be good example to follow when improving European Union Copyright system.

AUTORIDEKLARATSIOON

Deklareerin, et käesolev Lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotluseks.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor .....

Kadri Sepp, 29.05.2017

Üliõpilaskood: 143328BDÄR

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja .....

Uno Feldschmidt

Kaitsmisele lubatud: ”.....” 2017

Kaitsmiskomisjoni esimees:

.....

(nimi, allkiri)